ABDÜLKADİR GEYLÂNÎ

سر الاسرار

SIRR'ÜL-ESRAR

ÖTELERDEN HABER

Arapça Aslından Çeviren

Abdulkadir Akçiçek

İKİNCİ BASKI

ABDÜLKADİR GEYLÂNİ

سر الاسرار

SIRR'ÜL - ESRAR

ÖTELERDEN HABER

Arapça aslından çeviren

Abdulkadir Akçiçek

İSTANBUL
1964

RAMHET YAYINLARI

DİNÎ - İLMÎ - TARİHÎ - EDEBÎ

Merkez P. K. 23 Ankara
Tel : 10 63 60 — 11 00 15

İSTANBUL BÜROSU
Çarşıkapı Hattat Sok. No. : 11
Tel : 22 21 55

HATTAT
HAFIZ KEMAL BATANAY

Dizgi ve Baskı :
ÇINAR MATBAASI
Tel : 27 37 34

Otelerden Haber

ALLAH'ın üstünlük verdiği her insan üstündür. Üstünlük ve büyüklük, yalnız, kalıbın boy salması, ismin önüne yahut sonuna kelime eklenmesi ile olmaz... Büyüğün ruhu büyüktür... Büyüğün istidadı, kabiliyeti vardır. Büyük insan «Ha» demeden hayranlığı anlar... Büyük adam, gözün buğusundan gönlün kaynayışını sezer... Bunlara da «ÂRİF» derler... Tarifçiler anlatırken «ÂRİFE» işaret yeter, der.

* * *

Her an yeni bir devir açılır. Yeni eskir, fakat ölmez, kaybolmaz; yeniden filizler verir, dallanır, kâinata yayılır; ama bu yayılma kolay olmaz... Ufacık yeşilcik, yerden yukarı uzarken toprağı deler. Toprak, ne kadar haşin olursa olsun; çıkana engel olamaz. Bu yüzden o, içli hamlesiyle toprağı yarar; yüze çıkar.

Toprak, buyur etmez, yol vermez, kapı açmaz, ancak bir zor karşısında gelene yol açar; ancak bir itme karşısında gelene dünyadan ışık gösterir... Zavallı hiç nezaket kaidesine giremez. İşte bu yüzden ayaklar altında kalır. Sağdan, soldan ettiği dilencilikle kuvvet bulsa bile, semadan inen iki damla İlâhî Rahmet eritir, bitirir...

Ağlayan göz, gönlü yumuşatır; semadan düşen rah-

met toprağı yumuşatır. Toprağa düşen rahmetin bir ucu, yeşil filizin başına değer; gönlüne işler. Aşk ateşi yakar. Yeter ki o Rahmet, bir defa o başa değsin. Gönüle işlesin.. Bir de değdiği yerde kabiliyet olursa...

Semadan rahmet yağar... Herkesin gönlüne damla damla düşer... Bilmem rahmetin erişemediği gönül var mı?.. Ama, Nisan yağmurunu her deniz kuşu alır, bir de sedef alır... Sedef, bir damla alır, İnci olur. Öbürlerine damlalar yük olur... Balığın eti yenir, Sedefin İncisi alınır.. Acaba kim alır?. Nasipsizler bir şey alabilir mi?.. Her halde, hayır!

Gönlünde tek inci saklayan daha çok takip edilir. Rakipleri onu yok etmek ister; sevenleri kavuşmak için arar. Bu saklanan tek incinin adı DÜRRÜ YEKTA'dır... Aşıklar buna mısralar yazar. Sevdalılar uğrunda can verir. Tek ümit o «DÜRRÜ YEKTA» ya kavuşmak. İşte GEYLÂNÎ.. Nurlu bir gönül; içinde Allah aşkı, DÜRRÜ YEKTA...

Devrinde insan denecek her ne ki var, onun peşinde, Dervişleri Kol, Kol... Medreseleri sıra, sıra, ilim öğrenen yavru âşıklar kafile, kafile... Yerden bir filiz çıkmış, sanki semaya yükselmiş.. Uğruna bütün canlar yere serilmiş, her yanı berrak, her yanı ışık... Bir menekşe obası düşünün. Boynunu eğmiş duruyor. Etrafında boyunu geçemiyen çimenler var... Haddini aşanın boynu düşüyor, esen rüzgârda onun kokusu... Dalgalanan havada, onun tatlı sesi; hoş nefesi...

Haddini aşma, yere serilirsin; hasmını görmeden kulaç atma, çabuk kesilirsin!. Düşün bir kerre, «kendinden üstün bir kişiyle tartışma, gücünü boş yere sarf etmiş olursun.» Düşün, düşün kimin bu söz... Bilemezsen, AB DULKADİR GEYLÂNÎ HAZRETLERİNİ DÜŞÜN!...

İşte GEYLÂNÎ DEVRİNDE hasmını görmeden meydana çıkan bir grup şöyle anlatılır:

GEYLÂNÎ Hz. ilim hayatında dört mezheb üzerine fetva veriyordu. Fetvaları zamanın ilim adamları arasında, hayret uyandırdı. Takdir ederek, «Allah ona ne büyük nimet vermiş» dediler. Hal böyle iken duramadılar, kimsenin içinden çıkamıyacağı mühim bir mesele hazırladılar.

İnsan ruhuna bir defa hased girmesin, sonrasını şeytana bırak.. O artık, ne dolaplar çevirir.. ne dolaplar.. İnsana kalsa takdir eder, bırakır, ama şeytan durur mu?.. Durmaz. Şeyhe karşı bir fetva hazırlatır, sonunu bilmezleri iğfal eder. Şöyle sordurur:

«Bir kişi; tek başına herkesten ayrı, herkesten başka bir elbise giyerek, ibadet etmeye yemin etti. Eğer bunu yapmazsam, karım benden üç defa (Talka'ı Selase) ile boş olsun, dedi. Bu adamın ne yapması ve bu ahdini nasıl yerine getirmesi icab eder?..» Sual derin ve kesif.. Herkeste bir heyecan var. Nolacak?...

Hayret... Hayret... sualden evvel herkes bir fikir beyan etti: «Şeyh bir mühlet ister.» «Bir hafta», «Bilmezse iyi olur» sonra ne olur. «Ancak bir yıl sonra bir cevap verir» dediler. Fakat hepsi yanıldı. Çünkü sorunun son harfi havada uçarken GEYLÂNÎ Hz. cevabını hazırlamıştı. Söze şöyle başladı:

(O yeminli kişi Hac mevsimi haricinde Mekkeye gider, İhram giyer, Kâbeyi yalnız başına yedi defa tavaf eder. Yaptığı yemin böylece yerine gelir.)

Herkeste bir dehşet ve hayret hali... İlim taslayan kişiler, şimdi Şeyhin ayağına yüz sürüyorlar. Her biri nasibince o tükenmez ummandan bir hikmet kırıntısı istiyor. Fakat, GEYLÂNÎ Hazretleri, kırıntı değil, kerem elini açıyor. O istidatlı kişilerin yollarına, oylum oylum ışıklar, nurlar saçıyor. Hepsini irşad edip yola salıyor. «Kapımın önünden geçene kabir âzabı olmaz.» diyen Gey-

lânî, sohbetinde oturmuş kişileri irşad etmiş çok mu?.. Kurduğu İlâhî sofradan birkaç habbecik dağıtmış, nolur?.

Bu haber her yana yayıldı. Ortada duman olunca her cins mahlûk özüne kısmet arar. Ama bilmez ki, her duman insanı doyurmaz, bazan ateş dumanı olur; boğar, yok eder.. Halbuki bu duman; İlâhî Aşk âleminin bacasından tüten, iman ve irfan dumanıdır.

⁂

Sonunu bilmzeler sabırsız olur. Bu sabırsız kişilerin hikâyesi devrimize şöyle ulaştı:

Yüz âlim, hepsi devrin büyükleri arasında.. Kitaplardan yüz mühim soru çıkarırlar. Bundan maksatları Abdulkadir Geylânî Hazretlerinin bilgi derecesini ölçmek...

Bunlar medreseye geldikleri zaman, medrese doluydu. Fakat Şeyh ders saatini tâtil etti. Onlarla meşgul oldu. Yerlerini gösterdi; oturdular. Kendi yerine oturduğu zaman, sâkin bir hali vardı. (Bir an sükûttan sonra bir murakabe âlemine daldı. Bir dalış ki, uçsuz bucaksız illerden haber getirecek... Sonsuz ummanlardan haber alacak... Ama kim bunun farkına varır... O hali kim hakkıyla anlayabilir?. Misafirler sanki hiçbir şey için gelmemiş gibi sessiz duruyorlardı.)

GEYLÂNÎ hazretleri gözünü açtığı zaman sorucular birbirinin yüzüne bakıyordu. Hepsinde derin bir sükût ve hayret hali.. İçlerinde heyecandan titreyen görülüyordu. Kimseden ses çıkmıyor, oraya niçin geldiğini bilen yoktu.

Neydi o an.. Belki bir hayal âlemi. Belki bir kuvvet yarışı... Belki de hayallerin varamadığı bir âlemin nuru ortada parlıyordu...

Adamlar niçin gelmişti, ne soracaklardı?. Derlteri neydi?.. Ne soracaklardı?.. Bunların hepsi bir soru ama cevabı ne?.. Ne yapalım ki, bunun cevabı da yine derin bir sükût!

O anda saatler böyle ilerliyordu. Saatler doluyor, ama gönüllere henüz bir şey dolmuyordu. Zihinlerden çekilen sorular daha yerine gelmiyordu. Sorucular halâ ebnliğini bulamıyordu...

ABDULKADİR GEYLÂNÎ Hazretleri kürsüye doğru ilerlerken misafirler kendilerine gelir gibi oldular. Geylânî Hazretleri kürsüye oturduğu zaman, onların elleri, ceplerindeki soru kâğıtlarını arıyordu. Ne yazık ki, soru kâğıtlarının külü çıkıyordu. Daha âzim bir hal ki soru muhtevası kalplerinden de uçmuş gitmişti.

Bir kürsü düşün, onun üzerinde oturan zat ABDULKADİR GEYLÂNÎ olsun. Cemaatı Bağdad sâkinleri ve içlerinde o şanlı ülkenin yüksek ilim, irfan sahiplrei olsun... Yüz soru hazırlayıp gelinsin, fakat tek soru hatıra gelmesin. Soru kâğıtlarının yerinde yeller essin. Bilmem insan bu İLÂHÎ KERAMET önünde ne yapar?.

Sanki zihinleri ayarlı, Şeyh kürsüden cevap verdiği zaman akıl çalışıyor ve ne soracağını değil, alacağı cevabı alıyor. Soracağını da sonra hatırlıyor.

(İnanmıyan yine inanmasın.. Duygusuz yine mahrum kalsın. Yer onlar gibi çoğunu yuttu. Rüzgâr onlar gibi nicelerinin külünü savurdu. Şimdi ararsan, onlardan iz bile bulamazsın. İstesen, inlesen yer yüzünde belki onlardan bir nişan bile göremezsin. Sade bir hikâye. Ve alınan hisse.)

Bir canın yok olması hiç. Ama cepteki soru kâğıdının yok olması mesele. Bir de kalpteki bilgi silinir giderse buna ne denir?...

Kâğıtlar cepte kül olmuş. Bilgiler gönülden silinip gitmiş.. Ama, Geylânî Hazretleri hepsini biliyor, birer birer cevaplarını veriyor...

Herkes derin bir vecd içinde. Sorular sorulmadan cevaplar verildi, bitti. Ama, bitmeyen, nolacağı henüz bilinmeyen bir hal var, o da soruculann hali... Acaba nolacak...

Etraftan derin bir feryat yükseliyor. Sanki bir felâket olmuş. Sanki tufanda boğulmak üzereler... Sarılacak bir dal, kurtaracak bir eli arıyorlar.. Kimi çırpınıyor, kimi üstünü yırtıyor.

GEYLÂNÎ Hazretleri kürsüden indiği zaman onlar da sükûta kavuşmuştu. Hepsi kendine geldi. Kol kol Geylânî'yi ziyaret sırasına girdiler. Her gelen elini öpüyor ve nasibini alıyor.

O Şeyhi imtihan etmeye gelenler, şimdi onun kapısında bir bende oldu. Hepsi irşad oldu. Hepsi İLÂHÎ GÜNEŞ'in yanında birer veli, Allah dostu oldu.

O gün İlâhî Kervanın zincirine yüz halka daha eklenmişti...

Biz de; eserlerimiz arasına, hazretin en kuvvetli ve nurlu o eserlerinden birini daha katarken, himmet ister, Allah-ü Taâlâdan başarı dileriz...

2 Nisan 1964, İSTANBUL

Sırr'ül-Esrar

ÖN SÖZ

Hamd Allah'a hastır..

Çünkü o; güçlü, bilgiyi zatında toplayan, ezeli yaratıcı, hikmeti varlığında kaim kılan, cömert ve kerim şefkatli bir Rab'dır...

Çünkü o, en kavi dinle doğru yolu gösterene; özünde hikmet olan zikri, azamet taşıyan Kur-anı gönderdi.

Selât ve selâm ümmî Muhammed'e olsun..

Ki o, risâlet zincirini tamamlıyan, şaşkın hallerden alan bir peygamberdir. Peygamberler arasında en çok şeref alan, kitaplar arasında en şereflisi ile müşerref kılınandır...

Onun âli, hidayeti arayanlara birer önder olmuştu. Onun ashabı, hayırlı, hayırla dolu ve seçme idi. Bu büyüklere de bol salât ve selâmlar olsun.

Gerçekten ilim; değeri anlatılanlar arasında en üstün şerefi taşımakta, en yüce mertebeye sahip olmakta, en pahalı ziynet olmakta, manen en üstün ticareti getirmektedir.

Çünkü âlemlerin Rabbı olan Allah'ın C. C. tevhidine ilimle erilir.

Nebileri, resulleri tasdik edebilmek ilimle olur. Onlara salât ve selâm olsun...

Âlimler, Allahın has kullarıdır; onları dini ilimleri için seçti. Taşıdıkları fazilet meziyeti icabı ilim nurunu onlara verdi. Onları halk arasından tercihle ayırdı.

Çünkü onlar, nebilerin varisi, halifesi ve resûllerin halka efendi kıldığı kimselerdir. Aynı zamanda Peygamberler için, en iyi irfan duygusunu onlar taşır.

Hak Taâlâ ilim sahiplerini överken şöyle buyurur: «Sonra, kitabı öyle kimselere bıraktık ki, onları kullarımız arasından ayırdık... Onların bir kısmı nefsine zulmeder, bir kısmı orta halli gider — hataları ile sevapları eşit geçer — Bir kısmı da hayra koşar.» (Fatır, 32)

Sonra, Peygamberimiz de o zatları öğerken şöyle buyurur: «İlim sahipleri; Peygamberlerin varisleridir. Semâ ehli onları sever. Denizdeki balıklar, kıyamete kadar onlar için bağış diler.»

Allah-ü Taâlâ, bir başka Âyet-i Kerimede ilim sahiplerini şöyle tavsif eder: «Ancak, Allah'tan alim kulları korkar.» (Fatır, 28)

Bir başka Hadis-i Şerifinde Peygamberimiz şöyle buyurur: «Allah-ü Taâlâ kıyamet günü halkı bir araya toplar. Sonra âlimleri aralarından ayırır. Ve şu hitabı yapar; ey ulemâ zümresi, sizi bildiğim için ilmimi verdim.

Size azap etmek için onu vermedim. Doğruca cennete gidiniz, sizi bağışladım.»

Âlemlerin rabbı olan Allah'a hamd olsun ki, abid kulları esirgemek için dereceler verdi, aynı şekilde ârifler için yakınlık hallerini ihsan buyurdu.

Talebelerden bazısı, diğerlerine ihtiyaç bırakmıyacak bir eser tertip etmemizi diledi. Onların arzusuna uygun olarak bu kısa eseri tertip ettik; gaye; hem ona, hem de başkalarına yete ve şifa ola...

Eserin ismini, SIRR'ÜL — ESRAR FİMA YEHTACÜ İLEYH'İL — EBRAR = EBRAR ZÜMRESİNİN İHTİYAÇ HİSSETTİĞİ SIRLARIN SIRRI — koyduk... Çünkü bu eserde; dinimize, yolumuza ait olan gerçekleri anlattık; bunlar daimâ arzulanan şeylerdir.

Eseri, bir takdimden sonra, yirmidört bölüme ayırdım. Çünkü Kelime-i Tevhid yirmidört kelimedir; gece—gündüz de yirmidört saattir.

Takdim

ÖTE ÂLEMLERDE YARADILIŞIN BAŞLAMASI BEYAN OLUNUR

Allah, sana sevdiği ve hoşlandığı işlerde başarı versin. Söylediklerimi bil; anla...

Allah-ü Taâlâ; cemâli nurundan ilk defa MUHAMMED'in S. A. nurunu halk etti. Bunu Allah-ü Taâlâ bir Kudsî Hadisinde şöyle açıklar: «MUHAMMED'in s. a. ruhunu yüzümün nurundan halk ettim.»

Bu durumu; Peygamberimiz de beyan etmektedir: «Allah, önce ruhumu yarattı. Allah, önce nurumu yarattı. Allah, önce kalemi yarattı. Allah, önce aklı yarattı.»

Bunların hepsinden tek şey murad edilmektedir. O da Hakikat-ı Muhammediye... Yani Hazreti Muhammedin s. a. gerçek yönü... Hal böyle iken, ona bazı adlar takıldı.

NUR dendi. Çünkü o, celâl sıfatı altında saklı zulümattan yana saftır. Bunu Hak Taâlâ haber verir ve der ki: «Allah tarafından size NUR, her şeyi açık anlatan kitap geldi.» (Yunüs, 57)

AKIL dendi. Çünkü her şeyi idrâk ederdi.

KALEM dendi. Çünkü ilim onunla yayıldı. Sonra ilmi; hurufat âlemine dökmeye de âmil olmuştur.

Ruh-u Muhammedî; olanların özü; kâinatın evveli

ve aslıdır. Buna işareten Peygamberimiz s. a. der ki: «Ben Allah'tan; müminler de benden...»

Allah-ü Taâlâ, Lahût âleminde ve hakiki ahsen-i takvim'de; bütün ruhları o'nun s. a. ruhundan yarattı.

O; s. a. yukarıda bahsi edilen âlemde, bütün insanlığın adıdır. O, s. a. vatan-ı aslîdir.

Bu yaradılıştan dörtbin yıl sonra, (Hazret-i Muhammedin göz nurundan aşrı yarattı. Kâinatın kalan kısmını da arştan yarattı. Ondan da kâinatı.)

Sonra; yaratılan ruhları, kâinatın en aşağı derecesine indirdi. Yani bu cesetler âlemine... demek istiyorum... Bu sözün delili şu Âyet-i Kerimedir: «Sonra, onu aşağıların en aşağısına gönderdik...» (Tin, 5)

Yani, o nuru; ilk önce Lahût âleminden ceberût âlemine gönderdi. O nurdan olan ruhlara, iki harem arasında Ceberût nurundan kisveler giydirdi. Buna Sultanî ruh tâbir edilir. Sonra bu kisve ile melekût âlemine saldı.. Orada da melekût nurundan kisve giydirdi; buna da ruhanî ruh tâbir edilir.

Sonra mülk âlemine gönderdi. Mülk kisvesine bürüdü; buna da cismanî ruh tâbir edilir.

Sonra, bundan cesetleri halk etti. Bu değişiklik halleri şu Âyet-i Kerime haber verir: Sizi ondan yarattık, ona iade edeceğiz, ikinci bir sefer yine ondan çıkaracağız.» (Taha, 55)

Bu hallerden sonra; Allah-ü Taâlâ o ruhlara, bu cisme girmeleri için emir verdi; onlar da Allah'ın emriyle girdiler. Bunu da şu Âyet-i Kerime haber vermektedir. «Ona ruhumdan üfledim.» (Sad, 72)

Zaman oldu; o ruhlar bu cesetle ilgisini artırdı. Bu yüzden, ahdini unuttu. Halbuki, Allah-ü Taâlâ onları yarattı, sizin rabbiniz değil miyim? dedi, onlar da evet dedi... İşte bu sözü unuttular. Aslî vatana dönemediler.

Fakat.. Rahman, yani varlığın yardım kaynağı, onlara acıdı. Bu sebeple semavî kitaplar saldı. Bunlarla aslî vatanı hatırlatmak istedi. Buna da şu Âyet-i Kerime işaret eder: «Onlara Allah'ın günlerini hatırlat.» (İbrahim, 5) Yani, ruhlarla geçen, o visal günlerini hatırlat, demek oluyor.

Bu âleme birçok enbiya geldi ve âhirete göçüp gitti. Hepsinin gayesi bu durumu anlatmak ve halkı ayıktırmaktı. Fakat onu anan, ona yönelen, o âleme iştiyak duyan ve o âleme vasıl olan azaldı. Nübüvvet; BÜYÜK MUHAMMEDÎ RUH'a varıncaya kadar devam etti.. O risâletin sonuncusu idi. Şaşkınlıktan ayıktırıyordu.

Allah-ü Taâlâ basiretlerini açmak için ONU bu gafil insanlara gönderdi. Gaye, onları gaflet uykusundan almak, visâline, ezelî cemâline ermeye; yani Allah'ın zatına davet idi...

Peygamberimize yolunu tayin için bildirilen şu Âyet-i Kerime bu duruma işaret eder: «Söyle, yolum şu; basiret üzerinedir. Ben ve bana uyanlar; aynı yola davet ederiz.» (Yusuf, 108)

Peygamberimizin de şu Hadis-i Şerifi, bize gayenin esasını anlatır:

«Ashabım gökteki yıldızlara benzer, hangisine uyarsanız, doğru yolu bulursunuz...» kalb

Basiret, ruh gözesinden gelir. Evliya için FÜAD makamından açılır. Elde ediliş tarzına gelince, zahirî bilgi ile olmaz. Ötelerden, batından coşup gelen ilim lâzım... Şu Âyet-i Kerime bizi, işin özüne iletir: «Ona canibimizden — ötelerden — ilim vermiştik.» (Kehf, 65)

İnsana gereken, basiret sahiplerini bularak, telkin yolu ile onlardan birşeyler almak... O telkini yapan zat. velî, mürşid ve lâhut âleminden haber veren olmalı...

Kardeşler!... Ayıkınız. Tövbe yolu ile rabbınızdan marifet talebinde bulununuz. Bunun için koşunuz..

Bunu Allah-ü Taâlâ şu Âyet-i Kerime ile haber verir: «Rabbinizden gelen bağış için; keza, arzı, yer—gök arası kadar olan cennet için de konuşunuz... Ki o, ittika sahiplerine hazırlandı...» (Ali imran, 133)

Yola giriniz. Şu ruhanî kafilelerle rabbınıza dönünüz. Yakında yol kesilecek.. O âleme gidiş için arkadaş bulunmayacak.. Biz, bu harap dünyaya, oturmaya gelmedik. Yemek, içmek ve ahbis nefsin ihtiyaçlarını tatmin için de gönderilmedik.

Peygamberiniz s. a. sizi gözetmekte ve halinize bakıp üzülmekte... Ki bunu şu Hadis-i Şerif bize anlatıyor: «Üzüntüm, ahir zamanda gelecek ümmetim içindir.»

Bize gelen iki şekil üzeredir; zahir, batın... Yani, şariat yolu ve marefet...

Allah-ü Teâlâ, şeriatla dış âlemimizin düzenini, marifetle de iç âlemimizin düzenini emreder. Her ikisinin birleşiminden ise ,hakikat peyda olur. Bu sözümüze, ağaçla yaprağı misal getirebiliriz; bundan sonra, meyve hasıl olur. Şu Âyet-i Kerime, anlatmak istediğimiz mânâya işaret eder: «İki deniz yürür, karşılaşır; hattâ mahcuplara göre birleşir, fakat aralarında berzah — insan-ı kâmil — vardır, şaşmazlar.» (Rahman, 20)

Her iki manâ birden alınmalı. Aksi halde, yani yalnız zahirî bilgi ile hakikat elde edilemez. Esas gayeye varılamaz. İbadet tam olması için, biri değil, ikisi lâzımdır. Yani şeriat ve marifet...

Allah-ü Taâlâ bu manâyı şu Âyet-i Kerime ile işaret eder: «Cin ve insi, bana ibadet etmeleri için yarattım;» (Zariyat, 56) yani zatıma karşı irfan sahibi olalar diye... Her ki, ona karşı irfan duygusuna sahip olmaz; nice ibadet edebilir.

Marifet, nefsin kara perdesini kalb aynasından aç-

mak ve onu temizlemekle hasıl olur. O zaman Cemâl-i İlâhî'nin gizli hazinesi gözükmeye başlar. Ki bu kalb sırrının özünde gözükür.

Allah-ü Taâlâ bir Kudsî Hadiste şöyle buyurur: «Gizli hazine idim. Zatıma irfan duygusu taşınmasını istedim. Halkı, bunun için yarattım.» Bundan anlaşılıyorki, Allah-ü Taâlâ insanı marifeti için yarattı.

Marifet; yani irfan sahibi olmak, iki şekilde anlatılır; biri Allah'ın zatına öbürü de sıfatına karşı irfan duygusuna sahip olmak...

Allah-ü Taâlânın sıfatını arif olmakta, dünya ve ahirette cismin alacağı tad vardır. Ama onun zatına karşı irfan duygusunda, öbür âlmede mukaddes ruhun alacağı haz vardır. Bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurulur: «Biz onu kudsî ruhla teyid ettik.» (Bakara, 87) Allah-ü Taâlânın zatına karşı irfan duygusu taşıyanlar, kudsî ruhla kuvvet bulmuşlardır.

Anlatılan bu iki marifet; ancak iki yönlü ilimle meydana gelir; zahirî ilim, bir de batınî ilim. Anlattığımız işlerin husulü iki ilme bağlıdır.

Peygamberimiz s. a. bu iki ilmi anlatırken, şöyle buyurur: «İlim, ikiye ayrılır. Biri dilde olur ki, bu Allah'ın kulları üzerindeki hüccetidir. Bir de kalbte olan ilim; gayelerin husulü için, faydalı olan da budur.»

İnsan, önce şer-î bilgilere muhtaçtır. Bu ilimle; sıfatlar âleminde Hak Taâlânın zatına ait bilgiler tahsil edilir. Bundan sonradır ki batın ilmine sıra gelir. Bu ilimle de marifet âleminde Hakka irfanın tam kendisi elde edilir.

Buna erebilmek için, dinin emirlerine uymayan işleri bırakmak gerekir. Hattâ, tarikat adabına uymıyan hataları da bırakmak icab eder. Bu anlatılan halin husulü için de, nefse ve ruha ağır ve güçlü gelen vazifeleri yaptırmalı. Bunlar yapılırken yalnız Hakkın rızası gözetilmeli. Görsünler veya işitsinler için iş yapılmamalı. Allah-ü Taâlâ anlattığımız hale şu Âyet-i Kerime ile işaret eder: «Her kim, yaratanına kavuşmayı diliyorsa; yarar iş yapsın, yaratanına yaptığı ibadete, kimseyi ortak etmesin.» (Kehf, 110)

Marifet âlemi tâbir edilen âlem, LAHÛT âlemidir. Orası ise, aslî vatandır. Ki, orası yukarıda anlatılan Kudsî Ruhun yaratıldığı âlemdir. Hakikî insanlık oradadır; ki o hakikat, kalbin özüne emanet olarak kondu. Onun varlığı tevbe ve telkinle meydana çıkar. Ve LÂ İLÂHE İLLALLAH Kelime-i Tevhidine devamla kendini açığa vurur.

Kelime-i Tevhide önce dille devam edilir. Kalb hayatı bulununca da, **kalb dili ile söylenir.**

Tasavvuf ehli Kudsî manâ hallerine TIFL — çocuk — adını taktılar.

Ona TIFL denmesi, bazı sebeplerden ileri gelmiştir.

1) O hal kalbten doğar ve orada terbiye görür, büyür. Ki anne de önce yavruyu doğurur, besler, büyütür ve büluğ çağına erdirir.

2) İlim tahsili, çok kerre yavrulara hastır. Marifet ilmi ise, o kalbin yavrusuna talim edilir.

3) Çocuk, zahirdeki günah kirlerinden temizdir. O kalbin yavrusu ise; şirk, gaflet ve cismanî hatalardan pâktır.

4) Bahsedilen temiz suret, çocuklarda daha çok görülür. Bundandır ki, çok kerre manâ âlemlerine dair temiz hal, melâike suretinde görülür.

5) Yapılan amellerden sonra, cennete girilir, sonra onları Allah-ü Taâlâ TIFL'larla, yani yavrularla mükâfata erdireceğini anlatır.

Âyet: «Onların çevresinde daimâ, yavrular döner.» (Vakıa, 17)

Âyet: «Onlar için hazır bekleyen gılmanlar, hazinelerde saklı inciler gibidir.» (Tur, 24)

6) TIFL — çocuk — isminin ona takılmasındaki bir başka sebep ise; letâfet ve nezâfet halidir.

7) Sonra, ona verilen bu isim mecaz yolu iledir. Çünkü o, bedenle ilgilidir. Beşer suretine bürünmüştür. Çünkü onunla alâkası vardır. Sonra, onun melâheti de bu ismi almasına sebep olmuştur. Sonra, o beşerin rengini de değiştirmiştir. Onun bidayetine nazar edilirse, bu hal daha iyi sezilir. Çünkü o, hakikî insandır. Çünkü Hak Taâlâya nisbeti vardır.

O insanlığın hakiki yönü; öyle birşeydir ki, ona göre, ne cisim, ne de cismanî olmak var..

Onun varlığı; Hakkın zatına karşı bir mahrem teşkil etmez. Bunu Peygamberimizin, şu Hadis-i Şerifi anlatır: «Allah ile öyle bir zamanım olur ki; o anda, ne — Melek'ül mukarreb — Hakka yakın Melek, ne de — Nebî Mürsel — bir Peygamber girebilir.»

(Hadis-i Şerifte bahsi geçen Mürsel Peygamber, efendimizin s. a. beşerî yönüdür. Yakın melek = Mukarreb melek ise, ceberût nurundan yaratılan peygamberimizin ruhanî durumudur. Ki oraya melek için giriş yoktur. Lahût nuru da oraya giremez.)

O âlemi anlatırken peygamberimiz, bir Hadis-i Şerifinde şöyle buyurur: «Allah'ın bir cenneti vardır; orada köşkler olmaz. Bal lâfı edilmez. Süt bulunmaz. Orada yalnız ilâhî yüze nazar kılınır.»

Bu durumu bir Âyet-i Kerime teyid eder: «Yüzler vardır, tazedir, parlar o günde...» (Kıyamet, 22) Bir Hadis-i Şerif de bu hali başka yönden teyid eder: «Rabbınızı seyre dalacak, mehtaba bakar gibi bakacaksınız.»

O öyle bir âlemdir ki, oraya melek veya cismiyet uğrasa derhal yanar.

Burada, bir Kudsî Hadis-i anlatmak yerinde olacaktır: «Şayet; Celâl yüzümden perdeyi aralayacak olsam, gözümün aldığı yerlere kadar olan her şey yanardı.»

Keza, Cibril'in de bu hususta peygamberimize bir sözü vardı; onu da zikredelim; «Bir karınca boyu, öteye geçecek olursam derhal yanarım.»

BİRİNCİ KISIM

İNSANIN ASLÎ VATANA DÖNÜŞÜ

İnsan, iki yönden mütalâa edilir: Cismanî, ruhanî..

Cismanî, — yani dış görünüşteki maddî halî demektir. — Bu bapta herkes eşittir. Ve umumî hüküm alır. Ruhanî duruma — bu kalıbın ötesinde saklı duruma — gelince, orada özel bir hal başlar.

Umumî hükümde mütalâa edilen insan; bazı derecelerle aslî vatanına dönebilir. O dereceleri almak için, dinimizin zahirdeki emirlerini birer sebep olarak ele alır ve ilerlerler.. Ve sırası ile, manevî yola ve marifet âlemine geçer. Hele marifet çok yücedir. Peygamberimiz s. a. onu överken şöyle buyurur: «Herşeyi özünde toplayan bir hikmet var ki, o hak marifetidir.» Kulun bunlara erebilmesi için; görsünler, işitsinler diye, iş tutmaması gerekir. Yapılacak işler için dereceleri üç bölüme ayıracağız. Ki bunlara cennet tâbir edilir:

BİR : Mülk âlemindeki cennet.. buna MEVÂ denir.

İKİ : Melekût âlemindeki cennet.. buna NAİM cenneti tâbir edilir.

ÜÇ : Ceberût âlemindeki cennet.. buna da FİRDEVS cenneti denir.

Bu anlatılanlar, cismanî, — bu maddî — varlığın tadacağı nimetlerdir; ki bunlara ancak, üç çeşit ilmi ben-

likte toplamakla erilir: Şeriat, tarikat, marifet... Yeri gelmişken yukarıda yarısı beyan edilen Hadis-i Şerifin tümünü zikredelim: «Bütün hayırları, hikmeti derleyen şey: Hakka karşı irfan sahibi olmak ve onunla amel; sonra, batılın da ne olduğunu bilmek ve terktir.»

Sırası gelmişken Peygamberimizin s. a. yaptığı duâyı da anlatalım: «Allahım, bize hakkı göster ve ona uymayı nasip et; batılı bildir ve ondan kaçmayı kolay eyle.»

Kezâ, peygamberimizin s. a. bu hususta bir Hadis-i Şerifini yine zikredelim: «Herkim nefsini bilir, onun uygunsuz arzularına muhalif kalırsa, gerçekten rabbını bilmiş ve ona uymuş olur.»

Buraya kadar anlatılan şeyler umuma şâmil olan işlerdir. Bir de üstün istidada sahip insanların hali var ki, onları da aşağıda anlatacağız... Bunlara, HAS İNSAN tâbirini kullanıyoruz.

Bu insanın vusûlü, hakka tam yakınlıktır. Oluşu sebebine gelince tek şeyle olur, o da hakikat ilmi; ki buna, lahûtî olan yakınlık âleminde TEVHİD tâbir edilir. Bu hal adet olduğu üzere dünya hayatında olur. Bu hale ermek için, uykuda olmakla, ayıklık arasında bir fark yoktur. Belki de esas uykuya dalınca, kalb bir aralık fırsat bulur ve asıl vatana gider. Bu gidiş küllî de olur, cüz'î de.. Nasıl ki Allah-ü Taâlâ bir âyette şöyle ferman eyler: «Allah-ü Taâlâ, nefisleri ölüm zamanı gelince öldürür. Bazıları uykularında ölmezler. Hakkında ölüm hükmü olanı tutar. Kalanları, muayyen bir zaman için geri salar.» (Zümer, 42)

Buna işaret olarak Peygamberimizin s. a. bir Hadis-i Şerifini zikredelim: «Alimin uykusu, cahilin ettiği ibadetten hayırlıdır.»

Burada kastedilen âlim, tevhid nuru ile içini nur eden; sonra da, harfsiz, sessiz, sır dili ile TEVHİD ESMASINA devam eden zattır. Asıl insan budur. Bunu anlatan birkaç tane Hadis-i Kudsî zikredelim.

«İnsan, sırrımdır; ben de onun...»

«Batın ilmi sırlarımdan bir sırdır; onu, kullarımın kalbine koyarım, benden gayrı o hali bilen olmaz.»

«Kulumun zannına göreyim. Beni aradığı an, onunlayım. İçinden anarsa, zatımda anarım. Bir topluluk içinde anarsa, daha hayırlı bir cemâat içinde anarım...»

Bu anlatılan şeylerden arzu edilen tek şeydir. O da insan varlığında cüz'î bir yer işgal eden, TEFEKKÜR İLMİ... en önemlisi bu...

Bu tefekküre dair Peygamberimizin s. a. buyurduğu birkaç Hadis-i Şerifi anlatalım: «Bir anlık Tefekkür, bir yıllık ibadetten hayırlıdır.»

«Bir anlık Tefekkür, yetmiş yıl ibadetten hayırlıdır.»

«Bir anlık tefekkür, bin yıl ibadetten hayırlıdır.»

Her işte başarı Hakkın zatında saklıdır.

Tefekküre dair zikri geçen Hadis-i Şerifler, biraz tefsir ister. Çünkü aynı konu üç şekilde anlatılıyor.

Herkim, bazı hikmet taşıyan işleri düşünür, onun bir parçasından birçok parçalar olduğunu, onlardan dahi nice şeyler husule geldiğini düşünürse, ki buna tefekkür denir, yaptığı bu tefekkür bir yıllık ibadete bedel olur.

Herkim, yaptığı ibadeti düşünür ve onların hikmetine karşı irfan duygusu taşırsa, bu tefekkürü yetmiş yıllık ibadete bedel olur.

Herkim, ilâhî marifeti düşünür; Allah-ü Taâlâya karşı tam irfan duygusuna sahip olmayı dilerse, bunun yaptığı tefekkür de bin yıllık ibadete bedel olur. Asıl irfan ilmi budur. İrfan ilmi demekle TEVHİD halini kasd ediyorum. Ârif kişi irfan iştiyakını duyduğu zata, mahbubuna bununla erer. Bu halin neticesi ise, ruhanî bir halle; tam yakınlık âlemine uçup gitmek olur..

Abidler, cennete yürür giderler.. Ârifler ise, yakınlık âlemine uçar giderler.

(Aşıkların kalbine has gözleri var;
Onlar görür, bakamaz başka nazırlar.
Kanatları bir başka, ne hacet damara;
Uçarlar, melekûta, âlemlerin rabbına.)

(Bu uçuş, irfan sahibinin iç âleminde olur. Bu hale, erene hakikî insan denir. Allah'ın sevgilisi, mahremi gelini tâbir edilir. Bayezid-i Bestamî Hz. şöyle buyurur; İrfan sahipleri, Allah'ü Taâlâ'nın gelinleridir. Diğer rivayette ise, şöyle anlatılır; Evliya zümresi, Allah'ın gelinleridir. Gelinleri ise, ancak sahipleri bilir.)

İrfan sahibi olan velî kullar, bu görünen kalıp perdesine bürünmüştür.

Allah-ü Taâlâ Hz. bir kudsî Hadiste şöyle buyuruyor: «Velîlerim, kubbelerim altındadır. Benden gayrı onları tanıyan olmaz.»

İnsanlar, duvaklı süslü geline bakarken ne görebilir ki, ancak, dıştaki süsünü...

Yahya b. Maaz-ı Razi derki: (Velî yer yüzünde, Allah-ü Taâlâ'nın reyhanıdır, onları sıddık zümresi koklayabilir. O kokuyu alır, rablarına iştiyak duyarlar. Değişik huylarına göre, ibadetleri artar. Bu da varlıklarından soyundukları fenâ haline göredir.)

(Hakkın zatı varlığına yakınlık, maddi varlıktan soyunup, fenâ âlemine geçiş kadardır. Fenâ hali ne kadar artarsa, Hakka yakınlık o kadar artar.

Asıl velî, halinde tam yokluğa varan ve Hakkın varlığını müşahedeye dalandır.

Onun nefsinde, bir seçme kudreti yoktur. Ve onun benliğinde Hakla beraber ikinci bir varlık, karar kılamaz.

O, birçok kerametle teyid edilmiş olmasına rağmen, hepsinden beridir. Hiç biri ile ilgisi yoktur.)

(Orada hiçbir halin ifşası görülmez. Çünkü RUBUBİYET sırrının ifşası küfürdür.)

MİRSAD adlı eserde şöyle denir:(Keramet sahiplerinin hepsi, hallerinden perdelidir. Keramet gösteren için; keramet hayız hali sayılır. Böyle olmakla beraber bir velînin en az bin makamı vardır; ilki kerametler kapısıdır. Ondan geçen öbürlerine nail olur. Aksi halde hiç birine..)

İKİNCİ KISIM

İNSANIN ESFEL-İ SAFİLİNE RADDİ

(Allah-ü Taâlâ; lahût âleminde kudsî ruhu, tam kıvamında yarattıktan sonra, onu aşağılara göndermeyi diledi ve gönderdi. Bundan kasdı; güçlü padişahın katındaki doğruluk otağında, yakınlık bulmak ve ünsiyetin artmasıydı. Ki orası, evliyâ ve enbiyanın makamıdır.)

Allah-ü Taâlâ o kudsî ruhu önce, ceberut âlemine gönderdi. Beraberinde TEVHİD tohumu bulunuyordu. Uğradığı âlemde onun benliğine nuraniyet hali emanet edildi. Ve orada bir kisve giydi.

(Oradan mülk âlemine geçti. Orada kendi benliğine has Hakkın yarattığı kisveyi giydi. O kisvenin giydirilmesindeki murad, bu mülk âleminin yanmamasını temindi... İşte o kisve bu yoğun ceseddir.)

Bu kudsî ruha, giydiği ceberût kisvesi dolayısiyle, sultanî ruh tâbir edilir. Melekût âleminden aldığı kisve icabı, ona seyranî ve revanî ruh tâbir edilir. Mülk âlemine nisbeti ile ona cismanî ruh tâbir edilir.

Bu esfel âleme gelmeden maksud, kalb ve kalıp vasıtası ile, yakınlık ve derece kazanmaktır. Bu âleme gelecek, kalb arzına TAVHİD tohumunu ekecek ve orada

TEVHİD ağacını bitirecek... «O ağacın aslı olduğu yerde durur» ve dalları sürur boşluğunu doldurur. Ve orada Allah rızası için, TEVHİD meyveleri verir.

Ve sonra, kalb arzına, şeriat tohumu ekti. Orada şeriat ağacı büyütmeyi istedi. Ve derecelere ait meyvelerin hasıl olmasını istiyordu...

Allah-ü Taâlâ ruhlara cesetlere gitmeyi emredince, her birine has yer ayrıldı.

Cismanî ruhun yeri etle kan arası oldu. Kudsî ruhun yeri sırda yapıldı. Bu iki ruhtan her birinin ayrı ayrı yerleri ve bu vücud ülkesinde metaı, kârı ve ticareti vardır. O ticaretler bol ve bereketlidir.

Allah-ü Taâlâ onları anlatırken, «gizli ve âşıkâre bol ve bereketli kâr ümit ederler..» buyurur. (Fatır, 29)

Her insana lâyık olan odur ki, bu vücud âleminde yapacağı işi bile.. anlaya... Çünkü bu âlemde, boynuna hangi hüküm asılmış ise, o hâsıl olmaktadır. Ama bir Âyet-i Kerimede zikredilen, o hırs ve dünya düşkünü insan, «Kabirlerin açılacağı, ve sinelerde olanların ayrılıp ortaya atılacağı zamanı düşünmez mi?» (Adiyat, 9-10) Halbuki, «Biz, insanların yapacağı işin özetini boynuna taktık.» buyurulur... (İsra, 13)

ÜÇÜNCÜ KISIM

RUHLARIN CESETTEKİ YERLERİ

Cismanî ruhun cesetteki yeri, sinedir. Zahirî duygularla beraberdir. Onun metaı şeriattır. Yaptığı iş, Allah'ın emri olan farzlardır. Allah-ü Taâlâ o emirleri ile zahirdeki ahkâmı düzenlemiştir.

O ruh, farzları edâ ederken şirk ehli olmaz. Çünkü

Allah-ü Taâlâ; «O yaptığı ibadette rabbına şirk koşmasın,» buyurur... (Kehf, 110)

Allah birdir; bir'i sever. Yani; ibadetin, yalnız kendine has olmasını ister. Dahası,ameller gösterişsiz olmalı, duysunlar diye, yapılmamalı. Sonra, yapılan ibadetin, dünyada iken kârı gözetilmemelidir.

(Yapılan ibadetten hasıl olacak, velâyet hali, keşif ve müşahede hali mülk âlemine aittir. Bu haller yer zemininden semâ yüksekliğine kadar böyledir.

Sonra, bazı bu âleme has KEVNÎ keramet tâbir edilen, ruhbanlara ait işler vardır; onlar da, suda yürümek, hava boşluğunda uçmak, az zamanda çok yer kat etmek.. Uzaktan söyleneni duymak ve iç âlemde gizli şeyleri haber vermek gibi şeyler)

Âhiret âleminde ise, bazı iyilikler bulabilir. Onlar da cennet, Hurî, köşkler, Gilman, içkiler ve cennetin diğer nimelteri.. Bunlar, birinci cennet olan mevâ cennetindedir.

(Revanî ruhun yeri kalbdir. Metaı manevî yolculuğa dair olan ilimdir. Bu ruhun meşgalesi, Hakkın zatına ait isimlerin ilk dördü iledir. Diğer oniki isimde olduğu gibi, bu dört isimde de ses, harf, konuşma olmaz) Allah-ü Taâlâ bu hali işaret için şöyle buyurur: «İster Allah deyiniz, isterse rahman; hangisini çağırırsanız, çağırınız; güzel isimlerin hepsi onundur.» (İsra, 110) Yine buyuruyor: «Güzel isimler onundur; onlarla çağırınız.» (A'raf, 180)

Bu âyetlerdeki işaret şudur ki, uğraşılması gereken esaslı iş, ilâhî isimlerdir. O da iç âlemine dair olan bilgidir. Bu bilgiden hasıl olan marifete gelince; TEVHİD esmasının sonucudur, deriz.

İlâhî esmaya dair Peygamberimizin şu Hadis-i Şerifi vardır. «Allah-ü Taâlânın doksan dokuz ismi vardır; herkim onları ezbere sayarsa, cennete girer.»

Anlatmak istediğimiz konuyu açıklayan Peygamberi-

miz s. a. bir Hadis-i Şerifi de şöyledir: «Ders, bir harftir, tekrarı ise bindir.»

Yani, zata has isim bir tane; ama, onun huyuna bürünen sayısız...

Bahsettiğimiz on iki ilâhî isim, LÂ İLAHE İLLALLAH cümlesinin esasına dayanır. Çünkü bu cümlenin harfleri onikidir.

Allah-ü Taâlâ, kalb işlerindeki her harfe bir isim verdi. Ayrıca her âlemin üç ismi vardır. Allah-ü Taâlâ, sevenlerin kalbini öylece, sevgide sabit kıldı...

Bu durumu, Allah-ü Taâlâ haber verdi: «Allah, iman eden kimselerin kalbini dünyada ve âhirette sabit söz üzerine tesbit etti;» (İbrahim, 27) ve onlara, ünsiyet zevkini ihsan eyledi.

TEVHİD ağacını onların kalbine yerleştirdi. Aslı, yerin yedinci zemininde sabit olup, belki daha aşağıda; dallarına gelince, semâ yüksekliğinden tâ arşa kadar veya daha yukarı uzar.

Allah-ü Taâlâ diğer Âyet-i Kerimede şöyle buyurur: «O bir pâk ağaca benzer, kökü yerde, dalı semâya uzar.» (İbrahim, 24)

Revanî ruhun kârı, kalb hayatıdır. Melekût âlemini müşahede eder. Müşahede ettiği şeylerin bir kısmı, cennetler ve onun ehli, nurları, ve içinde bulunan meleklerdir.

Sonra konuşması iç âleme dair olur. İlâhî isimlerin batın manâsını düşünür; sessiz, harfsiz konuşur.

Bu ruhun, ahiretteki yeri ise, NAİM cennetidir.

Sultanî ruha gelince onun da olduğu ve tasarruf ettiği bölge FUAD'dır. Bunun metaı ise, marifettir. İşine gelince, kalb dili ile vasıta kılınıp yalvarılan ilâhî ilimlerin hepsidir.

Peygamberimiz, s. a. ilmi anlatırken şöyle buyurur: «İlim iki çeşittir. Biri, dlideki ilim; bu Allahın kullarına

karşı bir tutanağıdır. Öbürü de kalblerdeki ilimdir. Faydalı olan da budur.» Esas yararlı bilgi bu ilmin çerçevesindedir.

Peygamberimiz, s. a. diğer bir Hadis-i Şerifinde ise, şöyle buyurur: «Kur'an'ın bir dış, bir de iç manâsı vardır.» Yine buyurur: «Allah-ü Taâlâ Kur'an'ı on batında inzal eyledi... Her batın manânın bir sonrası daha faydalı ve daha kârlıdır. Çünkü gerçeğe daha yakındır...»

Bahsettiğimiz, on iki ilâhî isim, bir nevi Musa a. s. nebinin, taşa vurup açtığı oniki çeşmeye benzer. Bu durumu, Allah-ü Taâlâ bize haber verir: «Musa, kavmi için bizden su talebinde bulundu; ona, taşa sopanla vur dedik, o zaman oniki göze fışkırdı. Her cemaat, içeceği yeri bildi.» (Bakara, 60)

Zahirdeki ilim, geçici yağmur suyuna benzer. Batınî ilme gelince, temeli olan bir hazinedir; ki bu, zahir ilimden daha yararlıdır.

Allah-ü Taâlâ, bir misâl olarak şöyle buyurur: «Ölü yer, onlara kudretimizi bildiren bir delil olmalıdır. Oraya can verdik, habbe çıkardık; ondan yemektedirler.» (Yasin, 33)

Allah-ü Taâlâ bu afakta habbe yarattı. Bu habbe, hayvanî nefsin kuvvetidir. Bir de enfüsî âlemde habbe halk etti. O da, ruhanî ruhların kuvvetidir; gıdasıdır.

Peygamberimiz s. a. bir Hadis-i Şerifinde şöyle buyurur: «Her kim kırk gününü ihlâs ile sabahlarsa, hikmet kaynakları kalbinden diline akar.»

Bu sultanî ruhun kârına gelince, CEMÂL sıfatının tecellisini seyre dalıp hayran olmaktır. Bunu Allah-ü Taâlâ

şöyle haber verir: «FUAD gördüğünü yalanlamadı.» (Necm, 11) Bir Hadis-i Şerifte ise, bu durum daha başka anlatılır: «Mümin, müminin aynasıdır.» Birinci müminden imanlı kulun kalbi, ikinci müminden ise, Allah-ü Taâlâ murad ediliyor. Allah-ü Taâlâ bir sıfatının Mümin olduğunu bize şu ayetiyle bildirir; «O Mümin ve Müheymindir.» (Haşr, 23)

Bu sultanî ruhun meskeni öbür âlemde, üçüncü cennet sayılan FİRDEVS cennetidir.

Kudsî ruhun tasarruf ve durak yerine gelince, o da SIR dır.

Bu ruhun hali, şu kudsî Hadisle anlatılır; «İnsan benim, ben de insanın sırrıyım.»

Bu ruhun metaı hakikat ilmidir; bu ilim aynı zamanda TEVHİD ilmidir. Yaptığı işlere gelince, TEVHİD isimlerine devamdır.

Burdaki devam, sır lisanı ile olur. Öbürlerinde olduğu gibi, burada da zahirî nutuk yoktur. «Sözü bağırarak demekte isen; o gizliyi bildiği gibi, en hafiyi de bilir.» (Taha, 7)

Bu kudsî ruhun haline Allah-ü Taâlâdan başkası vakıf olamaz.

Bu ruhun kârı, manâ yavrusunun zuhurudur. Müşahede ettiği ve gördüğü, Allah-ü Taâlânın vechidir. Hem celâl; hem de cemâl sıfatlarına bakar. Bakışı sır gözü iledir. O günde yüzler parlak olarak rablarına bakarlar. Orada benzeme ve benzetilme yoktur. O işitir ve görür.

İnsan, gayesini bulunca, akıl inhisarı altına girer. Kalbler hayrete dalar. Diller tutulur; bu hallerden haber vermeye gücü yetmez. Çünkü Allah-ü Taâlâ görünen misallerden münezzehtir.

Anlattığımız, bu haberler ilim sahiplerine ulaşınca, onlara gerekir ki, ilim makamlarını anlamaya çalışalar. Bütün rağbetlerini, oraya yönelteler, gerçek yüzünü anlamaya bakalar. Teveccühlerini daha ötelere aşıralar... Daha yükseklere varalar. Daha ilerisi ledunnî ilme ereler. Anlattığımız halleri inkâra sapmadan, zatî olan ahadiyet makamını bulmaya, irfan sahibi olmaya bakalar.

DÖRDÜNCÜ KISIM

İLİMLERE DAİR

Zahirdeki ilimler sayı olarak oniki bölüme ayrılır. Kezâ batın ilmi de onikiye bölünmüştür. Bunlar; avam ve has kullar arasında, herkesin kabiliyetine göre taksim edilmiştir.

Biz, burada ilimleri dört bölüme ayırıp anlatmaya çalışacağız.

BİRİNCİSİ : Şeriatın; zahirdeki emri, yasağı ve koymuş olduğu diğer hükümler.

İKİNCİSİ : O ahkâmın iç hükümleri ki, ona batın ilmi ve tarikat ilmi, ismini verdim.

ÜÇÜNCÜSÜ : Batın'ın bizzat kendisi.. buna marifet ilmi ismini veriyorum.

DÖRDÜNCÜSÜ : Batın'dan daha batın. Buna da hakikat ilmi adını veriyorum.

Bu saydıklarımızı tümden öğrenmek, bilmek ve onlara varan yolları bulmak lâzımdır.

Peygamber s. a. efendimizin bir Hadis-i Şerifi vardır; onu da yeri gelmişken zikredelim: «Şeriat bir ağaçtır. Tarikat onun dalları, marifet yaprakları, hakikat ise, meyvesidir. Kur'ana gelince, gerek tevil, gerekse tefsir bakımından hepsini câmidir.»

Mecma adlı eserin sahibi der ki: Tefsir avam için, tevil ise, havas kullara hastır. Çünkü havas kullar, ma-

nevî ilimde rasihdir. Rasih burada ilim cihetinden sebatlı, kararlı, hüküm çıkarmaya yetki sahibi kimseler, anlamına gelmektedir. Onlar, tıpkı hurma ağacı gibidir. Kökü yerde sabit, dallarına gelince; semâya doğru baş salmıştır.

Burada anlatılan rüsuh, kalbin özüne kök salan kelimedir. Ki o, hayli tasfiyeden sonra kalbe yerleşir.

Âyetteki VERASİHUNE cümlesi, İLLALLAH kelimesine atf olunmaktadır. Bu, bir kavle göre tefsir edlimiştir.

Tefsir-i Kebir sahibi, bu âyetin tefsirinde der ki; eğer bu âyetteki kapı açılaydı, batın âleminin kapıları tümden açılırdı.

Sonra, kulun haline gelince, o emir veya yasakları yerine getirmeye memurdur. İleride anlatacağımız dört daire içinde nefse muhalif hareketle mükelleftir.

Şeriat dairesinde nefis, muhalefet için vesvese verir.

Tarikat dairesinde ise, uyma emrini verir. Velâyet ve nübüvvet davalarını karıştırır. Müridi, yersiz iddia peşinde koşmaya sevk eyler.

Marifet dairesinde ise, daha başka şeyleri emreder. Rübûbiyet davasına yeltenir. Gizli şirke düşer. Bir Âyet-i Kerimede Allah-ü Taâlâ şöyle buyurur: «Boş arzularını ilâh tutanı gördün mü.» (Fürkan, 43)

Hakikat dairesine gelince, orası başkadır. Oraya nefsin, şeytanın yolu uğramaz. Hattâ melekler de giremez. Allah'tan gayrı herşey orada yanar. Cibril, bu hali peygamberimize s. a. anlatırken, bir karınca adımı ileri geçsem, yanarım, dedi. Kul bu halinde nefis ve şeytan hasmından azad olur, ihlâsa bürünür.

Allah-ü Taâlâ şeytanın sözünü hikâye ederek, şöyle buyurur: «İzzetine yemin olsun ki, ihlâs sahibi kulların hariç, hepsini azdıracağım.» (Sad, 82)

Kul, ihlâs sahibi olmayınca hakikata eremez. Çünkü beşerî sıfatlar, ancak zatî tecelli ile sona erer. Cehaletin ortadan kalkması, Allah-ü Taâlânın zatına karşı irfan sahibi olmakla olur. Bu da tahsille elde edilmez. Alah-ü Taâlâ vasıtasız öğretir. Tıpkı Hızır Nebiye olduğu gibi, kendi katından ilim verir; o da verdiği duygu ile arif olur; ve ihsanla da ibadet eder.

Bu âleme eren, kudsî ruhları müşahede eder. Peygamberi — Muhammed'i — s. a. görür. Onunla olup bitenleri baştan sona konuşur. Diğer peygamberler de ona sonsuz vuslatla müjde verirler. Allah-ü Taâlâ onları anlatırken, «onların arkadaşlığı ne iiy oldu» buyurur. (Nisa, 69)

Bu ilmi benliğinde bulamıyan kimse, milyon ciltlik kitap okusa; yine de âlim olamaz. Zahirdeki ilimlerle elde edilen mükâfat, ancak cennete götürebilir. Orada ancak ilâhî sıfatların nuru tecelli eder.

Alim, zahirî bilgi ile kudsî hareme giremez; yakınlık âlemine de eremez. Çünkü, o bir uçuş âlemindedir. Uçmak için iki kanada ihtiyaç vardır. Kul odur ki, zahir ve batın bilgisi ile çalışır ve anlattığımız âleme kavuşur. Allah-ü Taâlâ kudsî bir Hadiste şöyle buyuruyor: «Kulum, haremime dahil olmak dilersen; mülke, melikûte, ceberûta bakma.» Çünkü; mülk âlimin şeytanı, melakût ârifin şeytanı, ceberût ise, gerçeğe vakıf olanın şeytanıdır. Her kim onların biriyle razı olsa, dergâhtan tard olunmuştur; Allah'ın katında böyledir. Demek istiyorum ki, Zat-ı İlâhî'ye yakınlık hakkını kaybetmiştir. Dereceleri durur. Halbuki, onlar, yakınlık istiyordu; o âleme bu halleri ile eremezler. Çünkü esas arzu edilecek şeyi istemediler. Onların tek kanadı vardır.

Hak yakınlığına erenler için öyle nimetler vardır ki, onları hiçbir göz görmedi, kulak işitmedi, beşer kalbi ad-

larını duymadı. Ki, o yakınlık cennetidir. Orada huri, köşk olmaz.

İnsana lâyık olan odur ki kadrini bile. Hakkı olmıyan şeyi nefsi için iddia etmeye.)

Hz. Ali der ki: «Kadrini bilen, haddini aşmayan diline sahip olan, ömrünü boşa sarfetmiyen kimseye Allah rahmet eylesin.»

İlim sahibine gereken manâlar çocuğu — TIFL-I maânî — adı verilen, insanlığın hakikatını anlaya... TEVHİD esmasına devamla, onu terbiye ede... Cismanî âlemden geçip, ruhanî âleme ere..\ Orası sır âlemidir. Allah-ü Taâlânın zatından gayrı orada yoktur. Orada bir başka diyar da yoktur. Orası sonsuz, bir sahradır. Manâlar çocuğu — TIFL-I MAÂNÎ — orada uçar. Acaip ve garip şeyler görür. Ama, onlardan haber vermek mümkün olmaz. Orası kendi varlıklarından fenâ bulan, Tevhid ehlinin makamıdır. Vahdet gözü ile bu böyledir. Allah-ü Taâlânın cemalini görmekle kendine has fani vücudu kalmaz. Güneşten gözü kamaşan da kendini görmez. Allah-ü Taâlânın cemâl tecellisi önünde, nefsin nesi kalabilir ki.. hiç./

İsa Peygamber a. s. der ki: «İnsan, melekût âlemine geçmesi için, iki defa doğması lâzım; ki kuşlar da iki defa doğar.»

Bu kelâmdan murad; ruhanî olan, manâ âleminin doğmasıdır. O insanın, gerçek kabiliyetinden gelir. O da insanın sırrıdır. Onun varlığı ve ilgileri şeriat ve hakikat ilminin birleşmesinden doğar. Çünkü yavru iki suyun bir araya gelmesinden hasıl olur. Allah-ü Taâlâ bunu anlatmak için şu Âyetini inzal eyledi: «Biz insanı karışık sudan halk ettik; onu tecrübe ederiz.» (İnsan, 2)

Bu manâ hasıl olduktan sonra, halk denizinden geçip, emir derinliğine inmek kolay olur. \Âlemlerin tümü, ruh âlemine göre; bir katredir.\

İşte bunlar anlaşıldıktan sonradır ki,(ruhanî ve ledünnî ilimlerin feyzi ve nuru, harfsiz, sessiz kâinata dağılır.)

BEŞİNCİ KISIM

TEVBE VE TELKİN ÜZERİNE

Buraya kadar bazı meratib izah edildi; onların hangisi olursa olsun, tevbe ile elde edilir. Bunu böylece bil.. Tevbenin tam olması da şarttır. Ayrıca ehli olandan da o yolların telkini gerekir.

Allah-ü Taâlâ; «onları takva kelimesi ilzam etti.» buyurur. (Fetih, 26) O takva kelimesi **Lâ İlâhe İllallah**, cümlesidir. İşte ona sahib olanı bulup telkin almak icab eder Bu kelimenin alındığı yerin, ALLAH, lafze-i celâlinden gayrı herşeyden pâk ve temiz olması icab eder. Bilhassa avam halkın ağzından duyulan bütün sözlerle o kalb sahibi tarafından söylenen söz ayırd edilmeli..

Ayrıca söylenenlerin söyleniş tarzına da dikkat etmeli. Zahirde aynı manâyı taşısalar bile, batın itibarı ile tamamen değişiktir. O zattan çıkan kelâmla, diğerleri aynı olamaz.

(Kalb; manen diri bir kalbten TEVHİD tohumunu alınca hayata kavuşur. Ve o tohum tam olur. Kemâle ermeyen tohumdan bir bitki bitmez. Kur'an-ı Kerimin iki yerinde geçen LÂ İLÂHE İLLALLAH cümlesi anlatmak istediğimizin esasına işaret eder.)

Birinde: «LÂ İLÂHE İLLALLAH, cümlesi onlara okunduğu zaman büyüklenirler.» (Saffat, 35) Bu âyet zahirî duruma işaret eder; yani avama dairdir.

Diğer yerde ise, şöyle buyurulur: «Şunu bil ki -LÂ İLÂHE İLLALLAH- Allahtan başka ilâh yoktur; bil, senin

ve kadın, erkek müminlerin günahına bağış talebinde bulun!» (Muhammed, 19) Bahsettiğimiz telkin bu âyetin delâleti ile olmaktadır. Ki bu, havas kullar için buyurulur.

ZİKİR TELKİNİ: Bu yolu Hz. Peygamberden s. a. ilk talebeden Hz. Ali r. a. olmuştur. Peygamberimizden s. a en yakın, en değerli ve kolay yolu belletmesini temenni etmişti. Bunun üzerine peygamberimiz s.a. cibril'in gelmesini belkledi.. Geldi; üç defa Peygamberimize yukarıda zikri geçen TEVHİD kelimesini telkin etti. Sonra da Peygamber s.a. ayni şekilde tekrar etti. Daha sonra Hz. Aliye r.a. belletti. Bundan sonra ashaba geldi; hep birden aynı cümleyi onlara da öğretti.. Ve aynı mânâyı anlatmak için birgün, şöyle buyurdu: «Biz küçük cihaddan döndük, büyük cihada geliyoruz.» Bunu söylerken nefisle edilen cengi murad ediyordu..

O büyük Peygamber s.a. birgün ashaptan birine şöyle diyordu: «En büyük düşmanın; iki kaburga kemiğin arasında olan düşmandır.»

İlâhî sevgi, vücud düşmanı ölmeyince ele gelmez. Vücudun, ilk defa emmare, levvame ve mülhime derecelerinde olan nefisten temizlenmesi lâzımdır. Sonra, hayvanî adetlerden de pâk olmak icab eder. Bilhassa; çok yemek, çok içmek, çok uyumak, boş şeylerle meşgûl olmaktan.. Sonra, yırtıcı huylardan sayılan, öfkelenmek, kızmak, döğmek, saldırmak ve benzeri huyları da bırakmalıdır. Şeytânî huylardan sayılan, büyüklenmek, kendini beğenmek, hased etmek, kin ve benzeri huyları da bırakmak icab eder. Bunların dışında kalan, kalbe ve bedene dair âfetlerden de korunmak, temiz olmak icab eder. Bunlardan arınan kimse, esasta sayılan hatalardan

arınmış olur. Temiz, pâk, tevbekâr kullardan sayılır. Bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurulur: «Allah, tevbekârları, sever; pâk, temizleri sever.» (Bakara 222).

Zahirde mücerret günahlardan tevbe eden için gereken şudur ki, aşağıya alınan cümlenin altına girmeye.. «Her ne kadar tevbe ettiyse de, tevbekâr olmamıştır. «Tevbekâr olmamıştır; cümlesi biraz mübalâğa ile zikrediliyor. Bundan çıkan manâ şu ki, havas kullara has olan tevbe ile tevbe etmyior...»

Dıştan tevbe edip, işin içine geçmiyen kimse budur ki; otu keserken, kökünü kesmiyor; yalnız dışta görünen kısmını koparıyor. Bu hale göre, ilk halde; öncesinden daha çok dal salacaktır.

Hataları, bilhassa kötü huyları tam bırakan kimse, kopardığı otu kökten keser. Şüphesiz, o bir daha dallanmaz; olsa da nadir..

Bu sökülme ameliyesi yapılırken, diğer bir büyük zattan gelen manevî telkin de, bir âlet sayılır. Yapılan telkin kime ise; onda mevcut olan Hakkın zatından gayrı şeyleri keser atar.

Acı ağacı, kökünden kesip geçmeyen kimse, tatlı ağaca eremez.

«Ey basiret sahipleri ibret alınız; iflâhınız -ve vuslatınız, bu yolda umulur,» (Hşr, 21)

Bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurulur: «O öyle bir Allah'tır ki, kullarından tevbeyi kabul eder; hatalardan geçer.» (Şûrâ, 25) Yine buyuruyor: «Kim tevbe ve iman eder, iyi işi yaparsa, Allah böyle bir zümrenin kötülüklerini iyiliğe çevirir.» (Fürkan, 70)

Tevbe iki kısımdır. Avam halkın tevbesi ve has kulların tevbesi...

Avam halkın tevbesi; zikirle, ciddî çalışma ile; isyandan taâte, kötülükten iyiliğe, cehennemden cennete, bedenin rahatından geçip, nefsin güç işlere sokulması neticesinde varılır..

Has kulların tevbesine gelince, bir başka durum arz eder. Onlar iyi görünen kimselerin iyi hallerinden daha ileride marifet makamındadır. Dereceler onlar için yok olur, tam yakınlığa varırlar. Cismnî tadları bırakır, ruhanî lezzete ererler, bu lezzet; Allah-ü Taâlânın zatından gayrı herşeyi bir yana atıp, onunla ünsiyet etmek ve ona yakîn gözü ile nazar eylemek.

Daha önce bahsi geçen tadlar, maddî varlığın kazancı sayılır. Halbuki o maddî varlığın bizzat kendisi hatadır; kazancı da ona göre.. Nasıl ki şöyle bir büyük kelâm vardır. «Vücudün öyle bir günahtır ki, onunla hiçbir günah kıyas edilemez.» (x)

Bazı büyükler şöyle der: -Allah onlara rahmet eylesin- Yakınlık makamına varamıyan iyilerin yaptığı iyi iş; yakınlık makamına varanlara nazaran, hata sayılır. İşte bundandır ki, Peygamberimiz s.a. günde yüz defa istiğfar ederdi. Bunu Allah-ü Taâlâ bize talim için Peygamber s. a. efendimize buyurmuştur: «Günahına bağış talebinde bulun.» (Muhammed, 19) Yâni, varlığını silmeyi Allahtan dile..

Bu hale tevbeden daha çok İNABE tabir edilir. İNABE Allah'ın zatından gayrı herşeyden geçip ona dönmektir. Ve onun yakınlık evine girip, ilâhî yüze nazar eylemektir. Bu aziz kulları peygamberimiz anlatırken, şöyle buyurur: «Allah'ın bir takım kulları vardır; onların bedeni dünyada ama, kalbleri arş altındadır.» Onların kalbi arş altında

(x) **Bu cümlenin kudsî Hadis olduğunu, Peygambere hitaben söylendiğini de rivayet ederler.**

olması, dünyada ilâhî rüyetin olmayışındandır. Kalb aynasında ilâhî sıfatların tecellisi görülür. Ki, Hz. Ömer r. a. bu hususta der ki: «Kalbim, rabbımı, rabbimin nuru ile gördü.» kalb CEMAL sıfatının tecellisine bir aynadır.

Bu anlatılan âlemin bir ismi de müşahededir. Bunun hasıl olması için, ergin, vuslat âlemini bulmuş, geçmiş zatlar tarafından makbul bir zatın telkini lâzımdır. Bu zat, o âleme erdikten sonra, Allah'ın emri ile, noksan kişilerin eksiğini tamamlamak için bu âleme gönderilmiş olmalıdır. Bu gelişte vasıta bizzat peygamberimiz s. a. olmalırdır.

Velî zatların kullara gönderilişi özel bir durum arz eder. Bunların daveti umuma şamil değildir. Bu yüzden peygamberlerle tefrik edilirler, çünkü peygamberler hem havas kullara hem de avama gönderilmiştir. Sonra, bunlar kendi işlerinde tam istiklâle sahiptir. Veliler müstakil değildir; peygambere uymak zorundadırlar. Derler ki, kendi istiklâlini ilân etmeye yeltenen bir veli, peygambere benzemek ister; bu isteği onu küfre götürür. Peygamberimiz, ümmetinde ulamâ gürühunu İSRAİL devri peygamberlerine benzetmiş olması başka manâ taşır. Musa a. s. peygamberden sonra gelen nebî onun kurduğu dinî esas üzerine yürümekte idi. Yeni bir şeriatle değil, aynî şeriatı takip edip gelmekte idi. Bu ümmetin uleması ise, havas kullara gönderilmiştir; emri yasağı yeni bir şekilde sunarlar. Açık bir şekilde, amelleri talim eyler, din temelindeki güzelliğe halkı devam ettirmeye bakarlar. Marifet için bir temel yeri olan kalbi temizletirler. Onlar; Ashab-ı Suffe gibi, peygamberin verdiği bilgiye göre, haberler verirler. Ashab-ı Suffe öyle bir hale ermişti ki, peygamberi-

miz s. a. Mirac hadisesini anlatmadan onlar, Miracın sırlarından bahsederdi.

Veli peygamberin s. a. velâyet haline de sahiptir. Çünkü taşıdığı hâl, peygamberliğin bir cüzüdür. İç âlemi peygamberin emanetindedir.

Bunları anlatırken; zahirî ilmi olan herkesin, bu hale ereceği akla gelmesin. Bizim anlattığımız peygamber varisleri, neseb itibarı ile ona yakın olanlardan da ileridir. Peygambere tam varis olan, bir oğul derecesindedir; ki o neseb itibarı ile en yakındır. Zahirî neseb, bu nesebe göre sönük kalır.

Oğul, hem iç, hem dış itibarı ile babanın sırrını taşır. Bu durumu peygamberimiz s. a. şöyle anlatır: «Öyle ilim var ki, gizli bir hazine gibidir. Onu ancak Allah'ın zatına karşı alim zatlar bilir. O sır konuşulduğu zaman, izzet sahipleri inkâr etmez.» Bu ilim peygamberimizin kalbine Miraç gecesi kondu. O bu sırrı o kadar gizledi ki, otuz bin perde arkasına sakladı. Peygamberimiz s. a. onu, yakın Ashab-ı ve Ashab-ı Suffeden gayrıne açmadı. O sırrın bereketi iledir ki, şeriat ahkâmı kıyamete kadar devam edecek.

Batın ilmi o sırra iletir. İlimler ve marifet nevinden olan şeyler, o sırrın kabukları sayılır. Zahirî bilgiye sahib olanlar da ona bir nevi varis sayılır.

Zahirî âlimlerin bir kısmı, farzlara sahib olurlar. Bir kısmı da zevil arham makamında olup, zahirdeki ilmi muhafaza eder. İyi öğütle kulları Allaha çağırırlar

Bazı ehl-i sünnet yolunu tutan zatlara gelince; onların zinciri Hz. Ali'ye kadar uzar. O ilmin karargâhıdır. Hikmetli davetin kapısı oradadır. Allah-ü Taâlâ bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurur: «Hikmetle, güzel öğütle Rabbın yoluna davet et.. Onlarla en iyi şekli ile mücadele et..» (Nahl, 125)

Onların kelâmı esasta bir olmakla beraber, teferruat itibarı ile çeşitlidir.

Anlatmak istediğimiz üç manâ, yukarıda zikri geçen âyette mevcuttur. Bunların Peygamberi s. a. afendimizin zatında birleşir. Zaten bu ağır vaziyete ondan başkası tahammül edemez. Biz o vazifeleri biraz tafsil ederek aşağıda anlatacağız.

BİRİNCİ VAZİFE : Hal ilmi. Bu, işin özüdür. Er kişilere verildi. O er kişiler, bu hali elden kaçırmamaya bakarlar. Peygamberimiz onları anlatırken şöyle buyurur: «Erkeklerin himmeti dağları oynatır.» Buradaki dağdan murad, kalbin ağırlığıdır. Onların duası ve yakarması ile arzuları yerine gelir; yok olmasını diledikleri şey erir. Bunların halini şu Âyet-i Kerime anlatır: «Her kime hikmet verildiyse, şüphesiz ona bol hayır verilmiştir.» (Bakara, 269)

İKİNCİSİ : Yukarıda anlatılan özün, kabuğudur. Bu hal zahirî bilgi sahiplerine verildi. İyi öğüt, iyiliği söylemek, yasakları yaptırmamak, bunların yaptığı iş arasında sayılır. Bu zümreyi peygamberimizin şu Hadis-i Şerifi daha iyi anlatır: «Alim, öğütünü, bilgi ve edeple verir; cahil, öğütünü, öfke ve vurarak verir..»

ÜÇÜNCÜSÜ : Bu üçüncü derecedir ki, kabuğun kabuğu sayılır. Emîrlere has işlerdir. Zahirî adalet ve siyaset gibi... Bu hale; önce zikredilen âyetin, «onlarla iyi şekilde mücadele et» cümlesi işaret eder.

Bunlar kahhar sıfatının mazharıdır. Ve dinî nizamı korurlar. Taze cezivin yeşil kabuğu misali..

Zahirî bilgi sahipleri ise, cevizin özünü saklıyan sert kabuğuna benzer.

Batın âlimlerine gelince onlar da öz sayılır.

Peygamberimiz s. a. bir Hadis-i Şerifinde şöyle buyurur: «Ülema meclisinde oturmalısınız. Hakimlerin sözünü dinlemelisiniz. Allah-ü Taâlâ, yağmur suyu ile, yeri

yeşerttiği gibi hikmetle de ölü kalbleri ihya eder.» Yine buyurur: «Hikmet, müminin yiğitidir; bulduğu yerde alır.»

Avam halkın dilinde olan kelâm, LEVH-Ü MAHFUZ'dan iner; orası ceberût âlemidir. Derece itibari ile hesaplanır.

Hakka vasıl erlerin dilinden akıp gelen cümleler en büyük makamdan coşar.. Orası yakınlık ilidir; arada vasıta yoktur.

Herşey aslına dönecektir. Bu sebeple kalbin dirilmesi için, ehl-i telkini arayıp bulmak gerek.. Bu farzdır. Peygamberimizin şu Hadis-i Şerifi buna işaret eder: «İlim, her müslüman kadın ve erkeğe farzdır.» Burada farz olan ilimden murad, marifet ve Hak yakınlığı ilimdir. Geri kalan bilgilerin lüzumu kadarı farzdır. Farz ibadetlerin edası için gereken fıkıh ilmi gibi..

Allah-ü Taâlânın hoşnut olduğu odur ki, kulu derece ve makam hırsından geçe.. Yakınlık alemine vara.. Derecelerin hiç birine iltifat etmiye.. Allah-ü Taâlâ bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurur: «Söyle, ben yaptığım işe sizden ücret istemiyorum. Ancak yakınlıklara bağlılık, sevgi..» Bazı rivayetlere göre, buradaki yakınlıktan murat hak yakınlığı bilgisini talimdir.

ALTINCİ KISIM

TASAVVUF EHLİNE DAİR

Onların; TASAVVUF EHLİ olarak ad almalarına yegâne sebep; iç âlemlerini TEVHİD ve marifet nuru ile aydın kıldıkları içindir. İkinci bir sebep de Ashab-ı Suffe'ye intisapları olabilir.

İlk zamanlarında koyun postu giydikleri için de Sofî ismi verilmiş olabilir. Orta halde olanlar koyun postundan elbise giyer. Tasavvuf'un son devresine gelenler de eski, yamalı libasa bürünür..

Dış halleri böyle olduğu gibi, iç âlemleri de aynıdır.. Yemek, içmek işlerinde de mertebe takib ederler.

MECMA tefsiri sahibi der ki: Zühd ehline; gerek yemek, gerekse giymek işlerinde kaba - saba şeyler giymek yaraşır.

Marifet ehli yumuşak ve narin olmalı.. Çünkü onlar, insanların uğrak ve durak yerleridir. Sünneti takip etmek onlara gerekir. Onlar birinci ilk safta gözükür. İlk bakanların yoldan şaşmaması için, ilk saftakiler; iyi giyinmeli, kibar olmalı.. Sonra onlar AHADİYET makamındadır.

Tasavvuf kelimesi, dört harften ibarettir; TA, SAD, VAV, FA..

TA, tevbeyi ifade eder. Bu da ikiye ayrılır; zahirî tevbe, batınî tevbe.. Zahirî tevbe odur ki; sözde, işde, bütün dış duygular, günahtan ve kötü işlerden beri alınıp taate sevk edile.. Baş kaldırma bırakılıp, uyarlık hali alınmalı..

Batınî tevbeye gelince, o da kalbin tasfiyesi ve zahirî tevbeden bir başka olan, tam muvafakata geçmek denilebilir..

Kötü halin, iyiye geçmesi ile Ta makamı tamam olur.

SAD, safa halini ifade eder. Bu da TA harfi gibi iki yönden mütalâa edilir. Biri, kalbin safiyeti, öbürü de sırrın.

Kalbin safası odur ki, beşerî kederlerden beri ola.. Meselâ; çok yemek, çok içmek, çok uyumak ve çok konuşmak kalbi dünyaya çeker. Dünyalık işleri düşünmek onu yorar.. Kalbi yoran, dünyaya salan şeyler arasında; çok kazanmak, cinsî ifrat, ehlini ve evlâdını haddinden fazla

sevmek gösterilebilir. Bu anlatılan şeyler bir kalbte olursa, saflık ve temizlik çağına eremez.

Kalbin safiyeti zikrullah ile olur. Bu zikir ilk zamanda cehren yapılmalı. Sonra, hafî zikre geçilir.

Allah-ü Taâlâ bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurur: «Müminler, onlara denir ki; Allah anıldığı zaman; kalbleri titrer.» (Enfal, 2) Buradaki titremenin bir mânası da haşyet olur. Haşyet, kalbin ayık hali bulması ile başlar. O gaflet uykusundan uyanır; temizlenir, parlarsa; gayb âleminden hayır ve şerre dair işlerin sureti kalbine nakşedilir.

Peygamberimiz s.a. bir Hadis-i Şerifinde şöyle buyurur: Alim, teftiş eder, arif ise, kalbini parlatmaya bakar.

Sırrın temizliğine gelince, o da Allahın zatından gayri işlerden beri dumaktır. Ve onun sevgisini kalbe yerleştirmektir. Sır dili ile, TEVHİD esmasına devamdır; bu içten yapılır.

Bu hal de tamam olursa, SAD makmı da tamam olur.

VAV, velâyet hali olarak anlatılır. Bu hal, iç âlemin safiyeti üzerine düzenlidir.

Allah-ü Taâlâ velâyet halini bulanlar için şöyle buyurur: «Ayık olunuz, Allahın velî kullarına; korku, hüzün yoktur. Onlar mahzun da olmazlar.» (Yunus, 62) Yine buyurur: «Onlara, dünya ve âhiret müjdeler olsun.» (Yunüs, 64)

Velâyet halinin neticesi ilâhî huylarla bezenmiş olmaktır. Peygamberimiz s.a.: «İlâhî huyları, huy edinin» buyurur.

Bu halde; beşerî sıfattan soyunup, ilâhî sıfata bürünmek vardır. Bunu Allah-ü Taâlâ şu kudsî Hadisle bize bildirir: «Bir kulu seversem, gözü, kulağı, dili, eli ve ayağı olurum; benimle işitir. Benimle görür. Benimle konuşur. Benimle tutar ve benimle yürür.»

Allah-ü Taâlânın zatından gayri şeylerden temiz olunuz.

Şu Âyet-i Kerime bu makamı daha iyi anlatır: «Hak geldi; batıl eridi. Batıl mutlaka eriyip giymeye mahkûmdur.» (İsra, 81)

İşte bundan sonra, VAV makamı hasıl olur.

FA, fenâ -yokluk- makamıdır. İlâhî sıfatlar arasında eriyip gitmektir. Beşerî sıfatlar gidince, yerini EHADİYET sıfatı alır.

Haddi zatında, Hak Taâlâ ne fena bulur, ne de zaval.. Bu olanlar arasında kul, baki yaratanla beka bulur. Onun rızasına varır.. Fani kalb, baki sırla varlığa kavuşur. «Onun vechinden gayrı herşey helâk olur.» (Kasas, 88) Âyet-i Kerimesi, bu iddiamızın şahididir.

İhtimal ki, onun varlığına rıza ile gidilir. Onun varlığı için iyi işler görülür, rızası gözetilir ve zatına varılır. Bu arada, bir razı olan, bir razı olunan kalır..

İyi amel, manâlar çocuğu — TIFL-I maanî — olarak adlandırılan hakikî insanlığın hayatını doğurur.

Allah-ü Taâlâ Hz. şöyle buyurur: «Güzel kelâm, ona varır; iyi işler ona doğru yükselir.» (Fatır, 10)

Hangi iş olursa olsun; Allah için yapılmıyorsa, şirktir. Sahibini helâk eder.

Fenâ hali hasıl olunca, beka tamam olur. Bu beka yakınlık âlemindedir. O âlemi Allah-ü Taâlâ şöyle anlatır: «Doğruluk otağında, güçlü padişahın katında...» (Kamer, 55) Orası lahût âleminde olup, nebilerin, velilerin makamı olmuştur. Sonra; Allah doğrularla beraberdir.

Sonradan olan bir varlık, ezelî var'la birleşince ona vücud düşünülemez.

Fark hali tamam olunca, Hak'la ebedî safiyet kalır. Bu hali bulanların sonsuz lezzetini Allah-ü Taâlâ şöyle anlatır: «Cennete gidenler, orada ebedî kalır.» (Araf, 42) Yine buyurur: «Allah sabredenlerle biledir.» (Enfal, 66)

YEDİNCİ KISIM

ZİKİRLERİ BEYAN EDER

Allah-ü Taâlâ; «Allah, size nasıl hidayet ettiyse onu öyle anınız.» (Bakara, 198) Âyet-i Kerimesi ile onu anmak arzuşunda olanlara yol gösteriyor. Bu âyet'in bir anlamı da, kendi mertebenize göre zikrediniz, demek olur.

Peygamber s. a. efendimizin buyurduğu; «zikirlerin en değerlisi, ben ve benden önce gelen nebilerin buyurduğu LÂ İLÂHE İLLALLAH'dır.» Hadis-i Şerifi de en iyi zikri anlatır; manâsı: Allahtan başka ilâh yok, oluyor...

Zikir makamlarının her birine has mertebesi vardır. O zikirler ya cehren yapılır, ya da hafi... Yani, ya açık sesle, yahut da kalpten..

Zikir ilk defa dilden olur. Sonra nefse geçer. Sonra kalbe gelir. Sonra ruha geçer. Sonra kalbten de ötede olan, sır âleminden olur. Daha sonra hafi; sonra, hafinin daha hafisi... Bu zikirler, Allah'ın verdiği hidayete göre derecelenir.

Dilden edilen zikir kalpten yapılana benzer. Dilden zikir ediliyorsa; kalben Allah, unutulmadığı belli olur..

Nefisten, yani içten yapılan zikirde, harf olmaz. Ses işitilmez. İçten bir hareket ve duygu ile olur.

Kalbin zikri; kendi özünde, celâl ve cemâl sıfatının tecellisini duymaktır.

Ruhla yapılan zikrin neticesi; Allah-ü Taâlânın celâl ve cemâl sıfatının nuranî tecellisine ermeyi nasib eder..

Sır âleminden yapılan zikir, ilâhî sırların murakabesine götürür.

Hafi zikir; güçlü padişahın katında, doğruluk otağında olan; AHADİYET zatından parlayan nurları görmeye götürür.

Gizlinin gizlisi adı verilen zikre gelince; o da Hakk'el —yakın makamının hakikatına ermeyi sağlar. Şu iyi bilinmelidir ki, bu gizlinin gizlisi, HAFİYYÜL-AHFA tâbir edilen hale Allah-ü Taâlâ'dan başkası müttali olamaz. Bunu şu Âyet-i Kerime ifade eder: «Sırrı ve en gizliyi muhakkak o bilir.» (Taha, 7) Bu hal bütün ilimleri içine alır. Bütün maksadların sonu da oraya varır.

Yukarıda anlatılan zikirlerden sonra bir başka ruh hasıl olur. Bu, anlatılan bütün ruhlardan daha latiftir. Buna, TIFL-I MAÂNÎ adını da verirler. Sonra bu, yukarıda anlatılan tavırlara varmak için lâtif bir davetçidir. Oradan da Allah-ü Taâlânın zatına...

Bu ruhî hal herkeste bulunmaz. Ancak has kullarda bulunur. Bunu şu Âyet-i Kerime bize anlatır: «O ruhu, emri olarak kullarından dilediği kimsenin kalbine yerleştirir.»

Bu ruh, kudret âleminde durur; müşahade âleminde yer tutar. Hakikat âleminin malıdır. Allah-ü Taâlânın zatından gayrına iltifat etmez. Bu âlemi anlatmak için, peygamberimiz şöyle buyurur: «Dünya, ahiret ehline haramdır. Ahiret, dünya ehline haramdır. Dünya ve ahiret Allah-ü Taâlânın zatını arzu edenlere haramdır.»

Bu ruh TIFL-I MAÂNÎ'dir. Allah-ü Taâlâ'ya vusul oradan olur.

Şeriat hükümlerinin muhafazası için, cismi doğru yoldan yürütmek gerek. Gece-gündüz, gizli-aşikâr, Allah-ü Taâlânın zikrine devam icab eder. Hak yolu arayanlara daima Allah'ı anmak farzdır. Bunun gerekli olduğunu şu Âyet-i Kerime bize anlatmaktadır: «Allah'ı ayakta, oturarak ve yan gelip istirahat ettiğiniz zaman anınız.» (Nisa, 103) Yine buyuruyor: «Onlar, Allah'ı ayakta, oturarak, yan gelip istirahat ettikleri zaman anarlar. Ve yerin göğün yaratılışındaki hikmeti düşünürler.» (Aliimran, 191)

SEKİZİNCİ KISIM

ZİKRİN ŞARTLARI

Zikre başlayan kimsenin tam abdest üzere olması gerek. Yaptığı zikrin cümlelerini söylerken kuvvetle söylemesi icab eder. Sesini yüksek çıkarmalı. Bu şekilde yapılan zikrin nurları zakirlerin kalbine yer eder; kalbleri o nurlarla hayata kavuşur. Uhrevî ve sonsuz hayat kazanırlar. Allah-ü Taâlâ onların hayat kazancını anlatırken şöyle buyurur: «Onlar ilk ölümden sonra, hiçbir ölüm tadmazlar.» (Dühan, 56) Peygamberimiz de Hakkı zikredenleri ve iman sahiplerini şöyle anlatır: «Müminler, ölmezler; ancak bu fani âlemden, beka âlemine geçerler.» Yine buyurur: «Nebîler ve velîler, evlerinde namaz kıldıkları gibi kabirlerinde de kılarlar.» Bunun manâsı rablarına münacaat ederler. Bu Hadis-i Şerifte beyan edilen namaz, dünyada kılınan rukûlu sucutlu namaz değildir; yalnız münacâattır. Bu münacâat ise, kulluk vasıflarından bir tanedir.

Marifet, Allah tarafından gelir. İrfan sahibi, o hali bulduktan sonra; Hakkın mahremi olur. Bu hali; diri kalbi ile, Hakka daimâ münacâat ettiği için bulur. Bu hali peygamberimizin s. a.: «Gözlerim uyur, ama kalbim uyumaz» Hadis-i Şerifi iyi açıklar.

Marifet üzerine şu Hadis-i Şerifi anlatmak da yerinde olur: «İlim tahsili çağında ölen kimse için, kabirde Allah iki melek memur eder; onlar tâ kıyamet gününe kadar marifet ilmini öğretirler.. O kimse, kabrinden kalkarken; âlim, ârif olarak kalkar.»

Burada iki melekten maksat, Peygamberimizin s. a. ruhaniyeti ile velâyet ruhaniyetidir. Çünkü melek, marifet âlemine giremez. Bu hususta bir Hadis-i Şerif yine zikredelim: «Birçok kimseler, ölürken cahil ölür; ama kabirden âlim ve ârif olarak kalkar. Birçok kimseler de, âlim olarak ölür; ama, kabirden cahil, fasik ve muflis olarak kalkar.» Bu durumu şu Âyet-i Kerime bize daha iyi anlatır: «Dünya hayatınızda birçok şeylere zevkle yürüdünüz ve onunla, bu âlemde de fayda alacağınızı sandınız, ama bugün alçaltıcı azapla ceza alacaksınız.» (Ahkaf, 20)

Peygamberimiz s. a.: «Ameller, niyete bağlıdır. Müminin niyeti amelinden hayırlıdır. Fasikin niyeti amelinden şerlidir.»

Niyet, amelin binasıdır. Bunu da peygamberimiz s. a. şöyle anlatır: «İyi işin; iyi birşey üzerine yapılması iyi olur. Kötü şeyin kötü şey üzerine yapılması fesad olur.»

Yeri gelmişken bir Âyet-i Kerime daha anlatalım: «Âhiret hayatını isteyenlere veririz ve bu hususta çalışmasındaki bereketi de artırınız. Dünyayı isteyenlere de veririz, fakat ahirette iyilikten yana nasibi olmaz.» (Şura, 20)

Gerekli olan; telkin ehlini bulup, uhrevî hayatı kazandıracak kalbi ondan almaktır. Bunu; vakit kaybetmeden, dünyada iken yapmalıdır. Çünkü dünya âhiretin ekim yeridir. Burada ekim yapamıyan öbür âlemde birşey toplayamaz.

Burada ekim yerinden murad, afakî, venfüsî varlık olarak anlatılabilir.

DOKUZUNCU KISIM

RÜYETULLAH = İLÂHÎ — ZATÎ TECELLİYE ERMEK, GÖRMEK

Bu görüş iki çeşittir. Biri, öbür âlemde vasıtasız olarak CEMÂL sıfatının tecellisini görmek. Öbürü de, kalb

aynası delâletiyle bu âlemde ilâhî sıfatların tecellisine ermek... Cemâl nurlarının tecellisi olarak, bu sıfatlar FUAD — kalb — gözüyle görülür.) Bu görüşü Allah-ü Taâlâ şu Âyet-i Kerime ile bildirmektedir: «Kalb, — FUAD — gördüğünü yalanlamadı.» (Necm, 11)

İlâhî tecellilerin görünüşü üzerine, peygamberimizin s. a. buyurduğu şu Hadis-i Şerif de önemlidir; «Mümin, müminin aynasıdır.» Burada anılan, birinci müminden murad, müminin kalbi, ikincisinden ise, bizzat Allah-ü Taâlâ murad edilmektedir.

Herkim bu âlemde sıfat tecellisine ererse, öbür âlemde; şekilsiz olarak, zatını görür..

Arz edilen bu kelâmlar; Allah'ın sevgili kulları tarafından teyid edilmiştir.

Hz. Ömer r. a. der ki; kalbim, rabbımın nuru ile rabbımı gördü..

Hz. Ali r. a. der ki; görmediğim Allah'a kulluk etmem.

Bu anlatılanların cümlesi; ilâhî sıfatların müşâhadesini anlatır.(Bir kimse; pencereye düşen güneşin ışığını görse ve güneşi gördüm dese, yalan olmaz)

Allah-ü Taâlâ Hz. sıfat tecellileri itibarı ile, bir misal olarak anlatacağımız şu Âyet-i Kerimeyi inzal eyledi: «Onun nuruna misal bir penceredir ki; orada aydınlık veren madde bulunur. O aydınlık veren madde bir billûr içinde durur. Sanki o; mübarek zeytun ağacından hasıl olan şeyle inci gibi yanar ve parlar.» (Nur, 35)

Yukarıda arz edilen Âyetle bahsi geçen pencereden murad; imanlı kulun kalbi, oradaki lâmbadan murad ise, FUAD'in — kalbin — özündeki sır olduğu söylenir. O sır ise bizzat sultanî ruhtur. Bir inci olarak vasfedilen billûrdan kasd ise, FUAD'dır. O tam bir nurla kaplandığı için, Hak Taâlâ inciye benzetti.. Sonra; o nurun kaynağı bir mubarek zeytun ağacından alınıp yakıldığı şeklinde anlatılışı; halis TEVHİD halının telkin ağacıdır. Ki bu, vasıtasız olarak, kudsiyet dilinden alınır.. Aslında, KUR'AN-I Azim'i peygamberimiz dilden vasıtasız olarak almıştı... Cibrilin sonradan getirmesi, bazı maslahat icabı idi; bunda umumî bir fayda vardır. Bilhassa kâfir ve münâfıkların meydana çıkması.. Peygamberimize, Kur'an'ın vasıtasız verildiğini şu Âyet-i Kerime, beyan eyler: «Sen, katî olarak bil ki; Kur'anı, HAKÎM ve ALÎM zatın katından aldın...» (Neml, 6)

Peygamberimiz s. a., Cibril Kur'anı getirmeden alacağı yerden vahyini almıştı.. Bu hikmete binaen; Cibril, vahyi tebliğ ederken, peygamberimiz, daha önce kalbinde bulurdu. Ve daha önce okurdu... Bundandır ki, şu Âyet-i Kerime nazil oldu: «Vahyi tamam almadan acele ile Kur'an'ı okumaya başlama.» (Taha, 114)

Yine bu hikmet icabıdır ki, mirac gecesi Cibril, sidre-i müntehayı geçemedi. Bir adım daha geçersem yanarım, dedi ve peygamberi haline terk etti..

Sonra; zikri geçen Âyet-i Kerimede, o ağacı Hak Taâlâ şöyle tavsif ediyor: «O ne şark'a aittir, ne de garba..» (Nur, 35) Yani, ona bir had ve yokluk tanınmaz. Yeniden doğması veya batması da akla gelmez. Belki o, ezelî bir vasıf taşır ve daimî kalır. Nasıl ki, Allah-ü Taâlânın da bir vasfı, ezelî ve ebedî'dir. Onun zatının yokluk yeri olmaz; sıfatları da öyle olmalı; değil mi ya... Çünkü o sıfatlar; kendi nurlarıdır. Tecellileridir. Zatı ile kaim olan sıfatlarıdır. Ona tam ibadet edilebilmesi için, kalb yönünden perdelerin kalkması gerekir. O zaman, kalb o ilâhî nurların feyzini alır; ruha gelince; o ulvî pencereden Hakkın sıfatını müşahede eder.

Her ne olursa olsun, bu âlemin yaratılışından kasd; o gizli hazinenin keşfidir. Bunu anlatan kudsî Hadisin zikri yukarıda geçti. Faydasına binaen bir daha anlatalım: «Ben

gizli bir hazine idim; bilinmek istedim. Halkı da beni bilsinler diye yarattım.» Demek oluyor ki, dünyada sıfatlarımı bilsinler; zatımı görme işine gelince; o öbür âlemde olacak.. Orada vasıta olmayacak.. İnşallah... TIFL-I MAÂNÎ adı ile anılan sır gözü ile bakılacak... Bunu şu Âyet-i Kerime teyid eder: «O gün; yüzler vardır, parlar; rablarına bakar..» (Kıyamet, 22)

Peygamberimizin s. a. bir Hadis-i Şerifi var: «Rabbımı, güzel bir delikanlı şeklinde gördüm,» buyurulur. Bu — TIFL-I MAÂNÎ — demek olur. Ve yaratanın o surette tecellisidir. Ruh aynasına öyle tecelli eyledi... Suret; ruhun aynası sayılır. Tecelli ile, ona mazhar olan arasında bir vasıta olur. Yoksa, Hak Taâlâ suret ve yemek şekline girmekten, cismin özellikleri ile tavsif edilmekten münezzehtir.

(Suret bir aynadır. Görünen ne aynadır; ne de gören... anla... çünkü o, sır âleminin özleridir. Ki bunlar sıfat âleminde olmaktadır. Zat âlemine gelince; orada bütün vasıtalar yanar ve mahvolur. O âlemde olanlar, Allah-ü Taâlânın zatından gayrını duyamazlar. Bu hali, peygamberimizin s. a. şu Hadis-i Şerifi bize daha iyi anlatır: «Rabbımı, Rabbımla anladım..») yani onun nuru ile... İnsanın hakikati işte bu nurun mahremi sayılır. Bunu da şu Kudsî Hadis bize anlatır: «İnsan benim sırrımdır; ben de onun sırrı..» Peygamberimizin s.a. şu Hadis-i Şerifi de bu bapta önemlidir: «Ben, Allah'tan, müminler de bendendir.» Yeri gelmişken şu Kudsî Hadisi de zikredelim: «Muhammedi yüzüm nurundan yarattım.» Burada bahsi geçen yüzden murad, ERHAM sıfatı ile tecelli eden, mukaddes zattır. O ERHAM — en çok merhamet eden — sıfatını şu Kudsî Hadisle beyan eyler: «Rahmetim, gazabımı geçti.»

Hazret-i Resul Hakkın nurudur. Hak Taâlâ nuru için şu Âyet ve Kudsî Hadisleri buyurdu.. Teberrüken zikredelim:

Âyet : «Biz seni ancak; âlemlere rahmet olarak gönderdik.» (Enbiya, 107)

Âyet : «Size Allah'tan nur ve herşeyi beyan eden kitap geldi.» (Maide, 15)

Kudsî Hadis : «Sen olmasaydın; felekleri yaratmazdım..»

ONUNCU KISIM

NUR VE ZULMET PERDELERİ

Bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurulur: «Bu âlemde amâ olan, ahirette de amâ olur.» (İsra, 72) Burada amâ'dan yani körlükten murad, kalb gözünün kör olmasıdır. Bunu açıklayan bir Âyet-i Kerime zikredelim: «Baş gözleri kör olmaz; sinelerde olan kalb gözleri kör olur.» (Hac, 46)

Kalbin kör olmasına yegâne sebep; yaratanla olan ahdi unutmak, gaflete dalmak oluyor.. Gafletin başlıca sebebi ise, ilâhî emrin gerçek yüzünü bilmemektir. Bu cehaletin sebebine gelince, zulmanî — karanlık — sıfatların istilâsına uğramak teşkil ediyor. Bu zulmanî sıfatların bir kaçını şöyle sıralayabiliriz; kibir, kin, hased, cimrilik, kendini beğenmek, gaybet etmek, söz gezdirmek, yalan söylemek... ve bunlar gibi... daha nice kötülükler... İnsanı, aşağıların en aşağısına düşüren de bu kötü sıfatlardır. Bu kötü hallerin izalesi için, kalb aynasını temiz tutmak icab eder. Bu temizlik; TEVHİD, ilim, amel, içten ve dıştan nefisle yapılan kuvvetli cihadla elde edilir. Tâ, TEVHİD nuru ile kalb hayatı hasıl oluncaya kadar bu mücahede devam etmeli.. Sonra sıfat nurları da gözükür. Bundan sonradır ki, aslî vatan hatıra gelir. Ve insan, hakikî vatana dönmek iştiyakını duyar. RAHMAN'IN yardı-

mı ile günü gelince vasıl olur.

Bu karanlık sıfatlar kalkınca, nur kalır. Ve ruh gözü ile gören olur. İlâhî sıfat isimlerinin nurları ile nura gark olunur. Zaman gelir, bu nurların perdesi de aralanır, ilâhî zatın nuru kalır..

(Kalbin iki gözü vardır; biri suğra — küçük — öbürü ise, kubra — büyük — suğra ile, ilâhî sıfat ve isimlerin tecellileri müşahede edilir. Bu görüş ve müşahede, dereceler âlemine kadar uzar. KÜBRA gözüne gelince, TEVHİD ve EHADİYET nuru sayesinde lâhut âleminde olan, yakınlık ilinde bulunan, haller müşahede edilir.)

(İnsanın; ölmeden önce bu mertebelere erebilmesi için, nefsanî sayılan beşerî sıfatlardan arınması icab eder

Kulun bu âleme erme miktarı, nefsanî şeylerden uzaklaştığı kadar hasıl olur.)

(Burada ermek işi; bir cismin diğerine ermesi, ilmin malûma bağlanması, aklın makula ermesi, vehmin mevhuma kavuşmasına benzemez. Buradaki vuslat, Allahın zatından gayrı şeylerden soyunulan mikdar hasıl olur. Bu oluşta yakınlık, uzaklık, ayrılmak, birleşmek, karşılık veya cihet lâfı olmaz.)

Subhandır o ilâh... Gizlisi zuhurunda olur... Tecellisi perdelenince açık olur. Bilinmesi, bilinmeyişinde saklı...

Her kime dünyada iken anlatmak istediğimiz nura kavuşmak hasıl olur da, nefsini öbür âlemdeki hesaptan önce hizaya getirirse; kurtulmuşlardan olur. Aksi halde; zorluk, sıkıntı karşısına öbür âlemde ve bu âlemde çıkar. Kabir azabı gelir. Mahşerde güç hesaba uğrar. İyiliği kötülüğü inceden inceye tartılır. Sonra, önüne sırat köprüsü çıkar. Daha bunların dışında kalan nice ahiretin güç işleri...

ONBİRİNCİ KISIM

SAÂDET VE ŞAKAVET

İnsanların iki kısım dışında olmadığını bilesin; yani, saâdet veya şakavet.. Keza bu iki vasıf bir insanda bulunur.

Bir insanın ihlâsı ve iyilikleri galip gelirse; yani, nefsanî olan duygular ruhanî bir hal alırsa; o kimsenin şekavet — kötülük — tarafı saâdete — iyiliğe — çevrilir. Şayet; bir şahıs iyi olmıyan arzularına uyar, iş yukarıda anlattığımızın aksine dönerse; şakavet tarafı, saâdet tarafından üstün gelir.

Her iki taraf eşit olduğu takdirde son ümit, iyiliğedir. Bunu şu Âyet-i Kerime bize ifade eder: «Bir iyilik getiren on misli sevap alır.» (En'am, 160) Allah-ü Taâlâ dilerse, daha fazla ihsanda bulunur.. Ve bu kimse için mizan kurulur. Halbuki; nefsanî halleri ruhaniyete geçen için mizana lüzum kalmaz. O hesapsız gelir ve cennete hesap vermeden girer. Bu durum; şu Âyet-i Kerime ile daha iyi izah edilir: «İyilik yönünden tartıları ağır olan kimse, bir hoş geçim içindedir.» (Karia, 6-7)

Hatası; sevabından fazla olan kimse; ettiği cinayet kadar azap görür; sonra o ateşli azaptan kurtulur; imanı da varsa cennete girer.

Saâdet ve şakavetten kasdımız; iyilik ve kötülüktür. Bunlar; bir kimsede hali ile kalmaz. İyilik, kötülüğe; kötülük de iyiliğe çevrilebilir. Peygamber s. a. efendimizin buyurduğu gibi; iyi, kötü olabilir; kötü de iyi olabilir.

İyilikleri çok olan, saâdet bulur; iyi olur. Kötülükleri, iyiliğinden fazla olan da şakavet bulur; kötü olur.

Tevbe edip iyi iş tutan kimsenin şakavet hali saâdete döner.

Mukadder olana gelince; hem iyilik, hem de kötülük, yani saadet ve şakavet herkesin varlığında gizlidir. Her iki vasfa da sahiptir.

Peygamber s. a. efendimiz, şöyle buyurur: «Saîd olan, anasının karnında saiddir; şaki olan yine anasının karnında şakidir.»

Hal böyle olmasına rağmen, bu bahsi açmaya kimsenin hakkı yoktur. Çünkü bu fasıl kader sırrına taalluk eder. İleri gidilirse, zındıklık getirir.

Sonra; hiç kimsenin kaderi, ele hüccet olarak alıp, iyi işleri terk etmeye hakkı yoktur. Eğer, ezelde iyiler arasında yazıldımsa, bugün yapacağım iyiliğin faydası yoktur; keza kötülerden yazıldımsa, iyiliğin de yararı olmaz demek, kimse için caiz olmaz. Bu hallerde, eski halim ne ise yeniden ne faydam, ne zararım olur demek yakışmaz.

Bu hususta Adem a. s. nebî ile İblis — şeytan — misal getirilebilir. İblis işini kadere havale etti, kâfir oldu; kovuldu.. Adem a. s. nebî isyanı, hatayı özünde bildi, rahmete erdi; kurtuldu..

Her müslüman için gerekli olan, kaderin inceliği üzerinde düşünmeye.. Böyle bir hale kapılan teşvişe düşer; şüpheler içinde kalır. Sonra, zındıklık haline kaçması da ihtimâl dahilinde olur.

Her müslümanın; Allah-ü Taâlânın, HAKİM olduğuna kani olması gerek... İnsanın, bu âlemde oluşunu gördüğü işlerin herbiri bir hikmete mebni oluyor.

İnsanın bu dünya evinde; küfür, nifak, fısk ve benzeri işlerini, Allah c. c. kudretini izhar için yaptığını ve bildiği hikmete binaen olduğunu bilmeli... Bunların büyük sırrı var.. Allah-ü Taâlâ kudretini izhar eder. Peygamberimiz MUSTAFA'dan s. a. başkası bu işlere akıl erdiremez; muttali olamaz.

Şöyle bir hikâye anlatılır. İrfan sahiplerinden biri; yaratanına münacâat ediyordu: «İlahî, takdir senin, irade senin ve nefsimdeki marifeti de sen halk eyledin..» Bunun üzerine şu nidayı içinden duydu: «Ey kulum, bu dediğin TEVHİD'in icabıdır; kulluğun icabı değildir.» Bundan sonra, o kul, şöyle dedi, ben hata ettim, günah işledim, nefsime zulmettim. Bu itiraftan sonra, ikinci defa bir ses yine geldi: «Ben de seni bağışladım, affettim, merhamet eyledim.»

Her iman sahibine lâzım olan odur ki; yaptığı iyiliği Hakkın verdiği başarı ile bile.. Şer iş ediyorsa, onu da nefsinin kötü arzusundan olduğunu anlaya. Böyle yaparsa; Allah-ü Taâlâ Hz. nin şu Âyet-i Kerimede tavsif ettiği kullardan olur: «Allah'ın kulları onlardır ki, bir hata işledikleri zaman, ya da nefislerine zulüm ettikte, Allahı hatırlar ve günahlarına bağış talebinde bulunurlar. Günahları Allah'tan başka kim bağışlayabilir ki.» (Aliimran, 135)

Kul, kötülüğün menbaı olarak nefsini bilirse, kâr eder; kurtulur. Böyle etmek, ismi Aziz olana isnad etmekten daha hayırlı olur. Çünkü o; hakikî yaratıcıdır.

Peygamber s. a. efendimizin buyurduğu: «Şaki ve said ana karnında iken bellidir.» cümlesi tefsir ister.

Burada anadan murad, beşerî kuvveti doğuran dört unsurdur. O dört unsurdan ikisi su ile topraktır. Bunlar iman bitirir, ilim getirir, hayat verir. Sonra, kalbte tavazu doğurur..

İkinci parçada mütalâa edilen, ateşle havaya gelince; onlar da su ile toprağın aksinedir. Bunlar yakar ve öldürür. Bu zıdları bir cisimde birleştiren subhandır.

Su ile ateşi nasıl bir arada tutuyor. Nurla zulmeti bulutta nasıl birleştiriyor.

Bir Âyet-i Kerime zikredelim: «O size, korku ve ümitle baktığınız şimşeği gösterir ve ağır yüklü bulutlar yapar..» (Raad, 12)

Bir gün Yahya b. Maaz-ı Razi'ye, Allah'ı nasıl anladın; diye sordular; zıdların bir araya gelişinden, dedi...

Bu zıd sıfatlar icabıdır ki; (insan, Hakkın aynası oluyor; hem cemâl, hem de celâl sıfatını göstermektedir. Bütün kâinatı yaratılışında toplamıştır. Yine bu hikmete mebni, insana cem edici varlık ve büyük âlem adı takılır. Çünkü onu Allah-ü Taâlâ iki eli sayılan kahır ve lutuf'la halk etti. Böyle yaratılınca, iki yönden de ayna alması gerek.. Hem kesafeti gösterir; hem de letafeti... İnsan, diğer eşya hilâfına; bütün isimlerin zuhur yeridir. İnsan dışında kalan eşya, tek yönlü yaratılmıştır.)

Kahır sıfatından iblis ve zürriyetini yarattı...

Lutuf sıfatından melekler yaratıldı.. Onlar, Subbûh, Kuddûs isimlerine mazhardır.

Kahır sıfatından iblis ve tayfası yaratıldı. Bunlar da cebbar sıfatının zuhur yeridir. Bundan ötürü, Adem a. s. nebiye secde etmediler, büyüklük sattılar.

(İnsan; kâinatın ulvî ve süflî özelliklerini benliğinde topladığına göre, gerek enbiya, gerek evliyâ hatadan beri olamaz. Ancak peygamberler, nübüvvet ve risaleti uhdelerine aldıktan sonra, büyük günahlardan masumdur. Küçük hatalardan değil.. Evliya zümresi masum değildir.)

(Derler ki, evliya zümresi, tam kemale erdikten sonra, büyük günahlardan mahfuzdur.)

(Şakik-ül Balhî Hz. der ki: Saâdete alâmet beştir: Yumuşak kalb, çok ağlamak, dünyaya gönül vermeden zahid yaşamak, az ümitli olmak ve haya sahibi olmak...

Keza, şakavet alâmeti de beştir: Kalbin katı olması, gözlerin yaşsız olması, dünyaya rağbet, ümit çokluğu ve hayasızlık.)

Peygamber s. a. efendimiz, saâdet alâmetini dört olarak ayırır: «Kendine tevdi edilen emaneti edâ eder. Verdiği ahdi yerine getirir. Sözünde doğru olur. Biri ile çekişme anında söğüp saymaz.» Keza şekavet alâmetini de dörde ayırır ve şöyle devam eder: «Verilen emânete hiyanet eder. Verdiği sözü tutmaz. Sözüne yalan katar. Biri ile çekişme sırasında söver sayar..»

Sonra o şaki kişi, arkadaşlarının hatasını affetmez. Çünkü af, dinî huyların en büyüğüdür. Sonra; Allah-ü Taâlâ peygamber efendimize affı emir buyurmuştur: «Affı al; iyilik için emir ver. Bilmezlerden kaç..» (A'raf, 199)

«Affı al» Âyet-i Kerimesi, yalnız peygamber efendimize değildir. Bu emir, umumî bir manâ taşır. Bütün MUHAMMED s. a. ümmetine şamildir. Bir sultan, emrini tebliğe memur bir valisine, şu işi şöyle yap derse; o valinin eli altında bulunan bütün ülkeler o şeyi yapmaya memurdur. İsterse emir; yalnız o zata olsun..

«Affı al» Âyet-i Kerimesi üzerine bu FAKİR şerh vermek ister.. «Al» demek, onu daima huy edin demektir. Her kim, Af sıfatı ile huylanırsa, Allah-ü Taâlâ Hz. nin isimlerinden biri ile isim almış olur. O isim ise, «AFV» dır Bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurulur: «Affeden ve ıslâh olan kimsenin mükâfatını bizzat Allah verir..» (Şura, 40)

İyi bil, saâdet şakavete, şakavet ise, saâdete terbiye ile çevrilebilir. Bunu peygarber s. a. efendimizin buyurduğu şu Hadis-i Şeriften anlıyoruz: «bütün çocuklar doğarken İSLÂM fıtratını taşır. Sonra, ana-babası onu yahudî mecusî, nusranî eder.

Bu Hadis-i Şerif gösteriyor ki, herkesin iyiliğe ve kötülüğe kabiliyeti vardır. Bundan ötürü, şu tamamen kötüdür, veya iyidir, hükmü verilemez. Bu yolda söylenmesi doğru olan şudur; eğer bu şahsın iyiliği, kötülüğünden üstün gelirse, saâdete erer. Kötülüğü üstün gelen ise aksine olur.. Bu sözden başkasını diyen şaşmış sayılır. Bu demek değildir ki, insan, amelsiz cennete girer; hatası olmadan da ateşe sokulur. Bu inanç İSLÂM esaslarının hilâfınadır. Çünkü Allah-ü Taâlâ cennetini iyilik ve iman ehli kullarına vaad etti.. Ateşi ise küfür şirk ve isyan ehline vaad etti...

Şu Âyet-i Kerime bize bu konuda yol gösterir: «Bir kimse, iyilik ederse, kendine; lehine.. Kötülük ederse, yine kendine, aleyhine..» (Casiye, 15) Yine buyurur: «Bugün herkes, yaptığı ile ceza görür; bugün zulüm yok.» (Gafir, 17) Yine buyurur: «İnsana yalnız yaptığı kadarı kalır.» (Necim, 19) Yine buyurur: «Kendiniz için Hakka takdim ettiğinizi onun katında bulacaksınız..» (Bakara, 110)

ONİKİNCİ KISIM

FUKARA ZÜMRESİ

Bu zümreye neden SOFİYE adı verildi. Hikmeti ne ola?. Bu kısımda ondan bahsedeceğiz..

Bazıları der ki, onlar yün elbise giyer de ondan.. Yahut; kalblerini dünya sıkıntısından aldılar da ondan... Yahut, kalblerini Allahın zatından gayri her sıfattan temiz ettiler'de ondan...

Bazıları da diyor ki, onlar, kıyamet günü yakınlık âleminin ilk safında dururlar'da ondan...

Gerçekte âlem dörttür. Mülk âlemi, melekût âlemi, ceberût âlemi, Lahût âlemi ki bu, hakikat âlemidir.

Keza, ilim de dörttür; şeriat ilmi, tarikat ilmi, marifet ilmi, hakikat ilmi...

Keza, ruhlar da dört bölümdedir; cismanî ruh, nuranî ruh, sultanî ruh, kudsî ruh.

Kezâ; tecelliler de dört bölümde görülür; eserlerdeki tecelli, fiillerdeki tecelli, sıfatlara ait tecelli ve ZAT tecellisi.

Keza, akıllar da dört bölümde anlatılır, maaş — dünyalık — aklı, mead adlı — öteleri düşünecek akıl — ruhanî akıl ve küllî akıl..

Anlatılan dört bölümün; yani, ilim, ruh, teceli ve akla ait bölümlerin mukabili vardır.

İnsanların bir kısmı, ilim, ruh, tecelli ve akıl bölümünün ilk bölümüne bağlıdır. Bunlar, birinci cennette demektir. Ki onun adı MEVÂ cennetidir.

İkinci derecede anlatılan kısma bağlı olanlar NAİM cennetinde sayılır.

Üçüncü derecede anlatılan kısma bağlı olanlar da üçüncü cennet sayılan FİRDEVS'de sayılır.

Bu sayılan nimetlere bağlanıp kalanlar, eşyanın gerçek yüzünü görmekten mahrum kaldılar. Ama, Hak ehli, irfan sahibi ve gerçek fakr halini tadanlar hepsinden kaçtı. Hakikat âlemine erdiler, yakınlığı buldular ve Allah-ü Taâlânın zatından gayrı hiçbir şeyle meşgul olmadılar. Allah-ü Taâlânın, «Allah-a kaçınız» emrine uydular. Ayrıca peygamber efendimizin buyurduğu, «dünya ve ahiret, Allah'ı arayana haramdır.» peygamberimizin haram kılması onların haram olduğu manâsını taşımaz; Allahın zatını arzu edenler; nefislerini, dünyadan bir talepte bulunmaktan ve onun fani varlığına sevgi duymaktan mahrum kılmışlardır. Anlatılan Hadis-i Şerifin asıl anlamı budur.

O büyükler der ki; dünya bir yaratıktır; biz de yaratıldık. İkimiz de bir yaratıcıya, sahibe muhtacız. Muhtaç muhtaçtan nasıl bil talepte bulunur. Bu durumda yaratılmışa gerekir ki, yaratanı araya.

Fukara zümresi hakkında, şu Kudsî Hadis önemlidir, «sevgim, varlığım onların sevgisidir.» Sonra peygamberimizin de şu Hadis-i Şerifi önemlidir; «fakirlik — varlıksız olmak — övüncemdir; ben onunla övünürüm..»

Burada anlatılan fakirlik hali, dünyalık yoksulu olan, malûm kimseler anlamına gelmez. Asıl anamı, Allah-ü Taâlânın zatından gayrı herşeyi terk edip, Allah-ü Taâlâ'ya ihtiyaçlarını arz etmektir. Dünya ve ahirete ait bütün nimetleri terk etmektir.

Bu anlatılan halden murad, Allah-ü Taâlânın zatında yok olmayı gösterir. Şöyle ki, nefsinde, nefsi için hiçbir şeyi olmaya... Ve ondan başkası kalbinde yer almaya. Bunu Allah-ü Taâlâ şu Kudsî Hadis'te ne kadar güzel ifade eder: «Ben, semâma, arzıma sığamam; ama mümin kulumun kalbine sığarım.»

Burada mümin'den kasd, kalbini cümle beşerî sıfatlardan temizlemek ve ağyarı oradan atmaktır. Böyle olunca Hak o kalbi genişletir, varlığını sığdırır.. Bayezid-i Bestamî Hz. nin şu kelâmı zikri geçen Kudsî Hadisin derin anlamını daha iyi açıklar: «Arş ve çevresinde olanlar, irfan sahibinin kalbindeki köşelerden birine konsa, bir ağırlık duymaz.»

Bu sevgili kulları seven; âhiret günü onlarla olur. Onları sevmenin alâmeti, onlarla sohbettir. Allah-ü Taâlâ'ya içten iştiyaktır.

Bir Kudsî Hadiste şöyle buyurulur: Ebrar — iyiler — salihler — zümresinin bana zevki arttı; ben de onlara çok iştiyak duymaktayım.

O büyük zatların üç çeşit elbisesi vardır; bunu üçüncü bölümde anlattık.

Onların yaptığı işe gelince, iki şekilde mütalâa edilir. Bu yola ilk giren ve orta derecede olan.. İlk girenin işi, iyi ile kötü karışımıdır. Orta derecede olanın ise, iyilikle doludur. Dinimizin zahirî emirleri ile bezeli olmakla kalmaz; onun derinliğindeki manâ nurları ile de süslüdür.

Giydikleri elbise de çeşitlidir. Bazan beyaz, bazan kırmızı karışımı, bazan yeşil...

Bunlar, ilk ve orta dereceli yolcunun halini tariftir. Bu yolda son haddini bulan kimsenin; rengi, şekli olmaz. O güneş ışığı gibidir. Güneşin tek rengi vardır. Onun nuru renge belenmediği gibi, giydiğinde de renk kabul etmez. Belki hiçbir rengi kabul etmiyen SÜVAD — siyah — dır.

Bu tam bir fenâ âlemine ermenin alâmetidir. Bu SÜVAD — siyahlık — onların irfan nuruna perdedir. Aynı şekilde; gece de, güneşin perdesidir. Bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurulur: «Geceyi libas eyledik; gündüzü maişet için kıldık.» (Nebe', 10-11) Aklın ve ilmin özünü bulanlar için bunda bir işaret var...

Hak yakınları bu âlemde, zindan hayatı yaşar. Gariplik çeker. Ömrü gam, kederle tükenir. Mihnet, şiddet ve zulmetle ömür sürer. Peygamber s. a. efendimiz, şu Hadis-i Şerifiyle, bu zatların halini anlatır: «Dünya müminin zindanıdır.»

Bu zulmet şiddet diyarında karalı libas giymek gerek..

Peygamber s. a. efendimizin buyurduğu gibi; belâ önce peygamberlere, sonra velî kullara daha sonra sırası ile...

Siyah giymek ve siyah sarık sarmak, bu yolun yolcularına uygundur. Bu libas ve sarık, belâ elbisesidir.

Birçok kabiliyetini yitiren kimsenin karalar giymesi gerek... İnsan bu âlemde kendine has olan, müşahedeyi ve Hakkı görmeyi yitirdiği gibi ebedî hayatını da bir nevi öldürüyor. Aşkı, şevki, sönüyor; kudsî ruhtan ayrılıyor. Vuslat ve yakınlık hali elden gidiyor. Bunlar, musibetlerin en büyüğüdür. Bu belâlara uğrayan kimseye ömrü boyunca taziyet elbisesi giymek düşer. Çünkü uhrevî menfaatlerini kaybediyor.

Kocası ölen bir kadının dört ay on gün yas tutması icab ediyor. Bu dünyaya ait bir iştir. Âhiret âleminin faydasını yitirene, bu yas sonsuz olmalı... Peygamber s. a. efendimizin buyurduğu, «ihlâs sahipleri büyük tehlikenin ucundadırlar,» bu zatların haline ne güzel uyar...

Bu anlatılanlar, fenâ âlemine geçip varlığını yitiren fukara zümresinin vasfıdır. Bu fakirlik büyüktür, insan benliğine bir güzellik verir. Peygamber s. a. efendimiz,

«Fakirlik iki cihanda yüz karasıdır» buyurur. Manâsı: Kendi rengi dışındaki renkleri kabul etmez; yalnız, ilâhî vechin nurunu kabul eder demektir. Sonra, yüzdeki siyah benek, güzelin güzelliğini artırır.

Hak yakınlığına eren kimseler, Hakkın cemâl tecellisine nazar ettikten sonra, gözleri onun gayrını artık kabul eylemez. Sevgi ile başkasına bakamazlar. Onların sevgilisi, oradaki artık tek şey olur; ALLAH... Her iki cihanda onların hali budur. Onların gayelerinde yalnız onun varlığı bulunur. Artık onlar, insan olmuştur. İnsanı da Allah-ü Taâlâ, kendini bilsin diye yarattı.. Zatına vasıl ola diye halk etti. Bu durumda insana gerekir ki, yaratılışındaki hikmeti seze ve onun derinliğindeki manâyı bulmaya çalışa.. Her iki âlem için yapacağı vazifeleri bile.. Tâ ki, ömrünü boş şeylere harcamıya. Ve ölümden sonra pişmanlık duymaya.. Sonsuz hasrete boğulmaya.. Ömrünü boş yere tükettiği için nedamet etmeye...

ONÜÇÜNCÜ KISIM

TAHARET BEYAN OLUNUR

Taharet, temizlik manâsına gelir; burada anlatılacak temizlik iki çeşittir. Biri, dış temizliği ki bu dinin zahirî emrindeki temizliktir, suyla hasıl olur. Öbürüne gelince, tevbe, büyük bir zattan alınacak telkin ve iç temizliği ile olur. Ayrıca manevî yola girmek de icab eder.

Şeriatın emrine göre, insandan çıkan bir necis sonunda abdest bozulur; yeniden abdest almak gerekir. Abdesti yenilemek üzerine, peygamber s. a. efendimizin buyurduğu şu Hadis-i Şerifler manâlıdır: «Herkim abdestini tazelerse, Allah onun iman nurunu parlatır, yeniler.» «Abdest üzerine abdest, nur üstüne nurdur.» Zahirde alınan abdest bozulunca, tazelenir.

Manevî abdestin bozulduğu da olur. O kötü işler, düşük huylarla bozulur.. Manevî abdesti bozanlar arasında, büyüklük satmayı, kendini beğenmiş olmayı, gaybeti, koğuculuğu, bühtan atmayı, yalanı saymak kabildir. Ayrıca; gözün, kulağın, elin, ayağın yaptığı hatalar da bu meyanda sayılabilir. Çünkü peygamber s. a. efendimiz, «bu gözler zina eder,» buyurur.. Bu abdestin yenilenmesi, halis tevbe ile olur. Bu müfşit hataların hepsini bırakmakla hasıl olur..

Pişman olmak, istiğfar eylemek ve bütün bu kötü huylardan sıyrılmakla hasıl olur.

İrfan sahibinin namazı tam olması için, tevbesini yukarıda sayılan afetlerin istiâlsına uğramaktan esirgemesi gerekır. Allah-ü Taâlâ Hz. «İşte bu, tevbe edip, tevbesini tutanlara vaad olunmuştur.» (Kaf, 4)

Zahirde alınan abdestin zamanı muayyendir. Güne, geceye bağlıdır. İç âlemin; yani, batın âleminin abdesti ise, ömür boyuncadır. Buradaki ömürden murad, dünya ve âhiret ömrüdür; dolayısı ile sonsuzdur. Zaten, bu hayatın ötesindeki ömrün sonu yoktur.

ONDÖRDÜNCÜ KISIM

ŞERİATTA — TARİKATTA NAMAZIN MANÂSI

Şeriattaki namaz, «namazlara devam ediniz; bilhassa orta namaza...» (Bakara, 238) Âyet-i Kerimesi ahkâmına göre malûm olmaktadır.

Dinimizin emrine göre kılınan namazdan murad, zahirdeki duyguların cismanî hareketlerle edâ ettiği rükünler; ayakta durmak, kur'an okumak, rükûa varmak, secde etmek, sesle, lâfızları tekrar etmek gibi... Bunların

hepsi namaza ait hareketlerdir. Bu hareketlerin hepsinden bir namaz meydana gelmektedir. Ve bu sebepledir ki, cem edatı ile, «namazlara devam ediniz» buyurulur.

(Namazın tarikat âlemindeki manâsı; kalbin, sonsuz huzurda kalmasını temindir. Yukarıda zikri geçen Âyet-i Kerimedeki «orta namaz» anlatmak istediğimizin tâ kendisidir; çünkü o, kalb namazıdır. Çünkü kalb, bedenin tam ortasındadır. Sağ, sol; alt, üst; saâdet ve şekavet arasında bulunur. Bunların hepsinde o kalb bir vasat durum arz eder.)

Peygamber s. a. efendimiz, «Adem oğullarının kalbleri; Rahman'ın iki parmağı arasındadır. O istediği yana çevirir» buyurur.

Yukarıda bahsi geçen âyet ve bu hadisten anlaşıldığı gibi, en önemli iş, kalb namazıdır. Bir kimse namazda, kalbini asıl namazdan gafil kılarsa, öbür namazı da fesad olur. Bu fesad meydana gelince bütün duyguların namaz huzuru bozulur. Bu sözümüzü şu Hadis-i Şerif teyid eder: «Namaz, ancak kalb huzuru ile olur.» Çünkü namaz kılan yaratanı ile münacâat eder. Münacâatın insan varlığındaki yerine gelince, kalbtir. Kalb gafil olunca, kılınan namazın manevî değeri ölür. Zahirdeki duyguların da namazdan alacakları huzur kaybolur. Çünkü kalb asıldır; geri kalan ona tâbi olur. Bunu da şu Hadis-i Şeriften anlamaktayız: «Adem oğlunun cesedinde bir et parçası bulunur, o iyilik bulunca, bütün ceset, salâha erer. O kötü olunca, bütün varlık iyiliğini yitirir. Ayık olunuz; o et parçası kalbtir.»

Şeriat namazı vakitlere bağlıdır. Bir gün ve gece içinde beş vakit olarak kılınır. Sünnet olan bu namazı gösterişe kapılmadan mescitte cemâatle kılmaktır. İmama uymalı, kıbleye dönmeli, duysunları terk etmeli; böylece namazı edâ etmeli...

(Tarikat namazının zamanı sonsuzdur. Ömür boyu

devam eder. Onun mescidi kalptir. Cemâatına gelince, iç âlemin dili ile TEVHİD isimlerini okumaya devam eden batınî kuvvetlerdir. İmamı ise, kalbte bulunan şevktir. Kıblesi, HAZRET-İ EHADİYET'tir. Ve samadaniyet cemâlidir. Asıl hakikî kalb bu namazı kılabilendir. Böyle olan kalb ve ruh bu namazla meşguldür. Kalb ne ölür, ne de uyur. Uykuda ve ayıkta o böylece vazifesine devam eder.)

Kalb namazı onun hayatı ile olur. Orada ne ses, ne kıyam, ne oturmak var. O peygamberi s. a. önder bilerek, «ancak sana ibadet ederiz ve ancak senden yardım isteriz» (Fatiha, 5) Âyet-i Kerimesi ile Allah-ü Taâlâ ile konuşur. Kazî Hz. bu ayeti tefsir ederken şöyle der: «Bunda irfan sahibinin haline işaret vardır. Gayb halinden EHADİYET âlemine geçer. O şubhandır, yücedir.

O büyük kalb, birçok kudsî hitaba mazhardır. Bir tanesi de, peygamber s. a. efendimizin buyurduğu, «Peygamberler ve veliler hayatlarında, evlerinde olduğu gibi, kabirlerinde de namaz kılarlar.» yani, kalb hayatları ile, Allah-ü Taâlâ'ya münacâat ederler.

Her iki namaz birleşirse, tam olur ve ecri de büyük olur. Ruhanî hali ile yakınlık âleminde yaşar, cismanî durumu ile de derecesini bulur. Bu şekilde bir namaz kılan, zahirde abid lâkabı alır, batında ise ârif ismini... Şeriat namazı ile, tarikat namazı birleşmediği takdirde, noksan olur. Ecri sadece derece getirir. İlâhî varlık âleminde yakınlık bulamaz.

ONBEŞİNCİ KISIM

TECRİD ÂLEMİ — MARİFET TEMİZLİĞİ

Bu temizlik, iki çeşittir. Biri, ilâhî sıfatlara karşı irfan sahibi olmak için temizlik... Öbürü de zat âlemine ermek için temizlik...

İlâhî sıfatlara ârif olmak için temizlik, bir yerden alınacak telkin ve kalb aynasını, ilâhî esmâ ile, beşerî ve hayvanî nakışlardan temizlemekle hasıl olur. Bu halden sonradır ki, Allah-ü Taâlânın yüce sıfatlarına bakmak, kalb gözü için elde edilir. Bu elde edilince, kalb aynasında cemâl sıfatının aksini o göz görür. Az sonra zikredeceğimiz Hadis-i Şerifler anlatmak istediğimiz manâyı işaret ederler: «Mümin Allahın nuru ile bakar.» «Mümin, müminin aynasıdır.» «Âlim nakış yapar, ârif ise, parlatır.»

İlâhî isimlere devamla, kalb tasfiyesi tamam olunca, ilâhî sıfatlara marifet hasıl olur. Bunun hasıl olması, kalb aynasındaki bir müşahedeye dayanır.

Zat-ı ilâhî için olan temizliğe gelince; hasıl olması için TEVHİD esmâsına devam gerekir. TEVHİD esmâsı üç tanedir. Bunlar, on iki olarak sayılan ilâhî isimlerin son üçüdür. O isimleri, sır gözüyle söylemek gerekir. Bu söylendikten sonra, sır gözü ile TEVHİD nuruna nazar imkânı hasıl olur.

Zat-ı ilâhî'nin nurları tecelli edince, beşerî vasıflar erir. Tamamen yokluğa gömülür. Bu makam istihlâk makamıdır. Yokluğun da ötesinde bir yokluktur. Bu tecelli kendi nurundan gayrı bütün nurları mahveder. Bunu Allah-ü Taâlâ haber verir: «Onun varlığından gayrı herşey helâk olmaya mahkûmdur.» (Kasas, 88) Yine buyurur: «Allah istediğini mahveder, dilediğini sabit kılar; ana kitap onun katındadır.» (Raad, 39)

Bu halden sonra baki kalan kudsî ruh olur. Allah'ın nuru ile nazar eyler. Ona bakar, ondan bakar, onunla bakar, onda bakar, onun için bakar.. Bu bakışlarda, şekil ve benzerlik yoktur. Bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurulur: «Onun misli yoktur.» (Şura, 11)

Artık bundan sonra, sade ve mutlak bir nur kalır; ki ondan öteden haberler verilemez. Çünkü orası mahv âlemidir. Aklın ondan haber verecek imkânı olmaz. Allah'tan başka mahrem yoktur. Bu hali peygamber efendimiz şöyle haber verir: «Benim, Allah ile bir vaktim olur; ki oraya ne yakın melek sızabilir, ne de nebî veya mürsel sokulabilir.»

Bu âlem tecrid âlemidir; Allah'ın zatından gayrı herşeyden soyunulur. Ki bunun sonu vuslattır. «Tecerrüd et, vuslat bul» Kudsî Hadis-i manâyı ifade eder.

Burada tecridden murad, beşerî sıfatlardan tam bir yokluğa varmaktır. Kendi âleminde, ilâhî sıfatlarla sıfatlanmaktadır. Peygamber s. a. efendimizin, «ilâhî huylarla kendinizi bezeyiniz,» buyurması, Allah-ü Taâlâ'nın sıfatlarına bürünün demektir.

ONALTINCI KISIM

ZEKÂT

Şeriatın ve tarikatın zekâtı vardır; ayrı ayrıdır.

Şeriat hükümlerine göre verilen zekât, dünya kazancından, malûm had dünyalığa sahip olduktan sonra, muayyen bir şeyi, her yıl ihtiyaç sahiplerine dağıtmaktır.

Tarikattaki zekâta gelince; o da ahiret'e ait kazançtan verilir. O, âhiret fakirlerine ve ona muhtaç olanlara dağıtılır.

Zekât aynı zamanda sadaka demektir. Bunu Allah-ü Taâlâ «sadaka fakirlerin hakkıdır» (Tevbe, 60) Âyeti ile bildirir.

Verilen sadaka fakir'e ulaşmadan Allah-ü Taâlâ'nın eline değer. Bundan murad ise, Allah-ü Taâlâ'nın o sadakayı kabulüdür.

İşte o büyük zatlar, yaptıkları iyiliğin sevabını asi kullara bağışlarlar. Allah-ü Taâlâ ise, onların Haccı, orucu, namazı, sadakası, tesbihi, tehlili kadar güfran sıfatını tecelli ettirir. Benliklerini örter.

Onların bu cömertliği o kadar ileri gider ki, hiçbiri için kendine has varlık kalmaz. Ne bir sevabı ne de bir iyilikleri kalır.

Bu yola giren zatın varlığı kalmaz; iflâs halini yaşar. Çünkü cömerttir. Allah-ü Taâlâ cömert kişiyi, iflâs edeni sever. Peygamber efendimiz; «Müflis, iki cihanda Allahın emanetindedir.» buyurur...

Burada Rabia-ı Adaviye r. a. tarafından okunan bir duâyı zikredelim. O şöyle yalvarırdı: «Allahım, benim dünyalık nasibimi, kafirlere ver. Âhiretten nasibim varsa, onu da senin mümin kullarına dağıt. Dünyada yalnız seni anmayı dilerim. Öbür âlemde ise, seni görmeyi arzularım; çünkü kul ve muvakkat bir zaman için elinde tuttuğu şey, sahibinindir.»

Kıyamet günü her iyilik on misli sevap getirir. Bunu Allah-ü Taâlâ haber verir: «Bir iyilik getiren, on misli ecrini alır.» (En'am, 160)

Zekâtın bir başka anlamı da, nefsin temizliğidir. Nefis; nefsanî sıfatlardan pâk olursa, zekât manevî değerini bulur.

Bu âlemde verilen bir parça dünyalık öbür âlemde kat kat ecir getirir; şu Âyet-i Kerime bu manâyı ifade eder: «Allah-ü Taâlâdan kat kat ecir alması için onunla güzel bir borç işine girecek kim var.» (Hadid, 11) Yine buyurur: «Nefsini tezkiye eden iflâh oldu.» (Şems, 9)

Yukarıda zikri geçen Âyet-i Kerimede bahsedilen borç; iyilik cinsinden bir parça da olsa, malını, Allah yolunda Allahın kullarına dağıtmaktır. Bu dağıtmaktan yalnız Allah-ü Taâlânın vech-i Kerimi düşünülmeli; maddî şeyler akla gelmemeli... Yapılan her iyilik Allahın kullarına şefkat yolu ile verilmeli. Onları minnet altında bırakmak için değil... Allah-ü Taâlâ Hz. bunu da bize bildirir; «verdiğiniz sadakayı, minnet ve aza ıle iptal etmeyiniz.» (Bakara, 264)

Sonra, insan yaptığı iyilikle dünyalık bir şey talebinde bulunmamalı... İşte bunun bir adı infaktır. Bunun da neden ve nasıl verileceğini şu Âyet-i Kerime bize anlatır: «Sevdiğiniz şeyi Allah yolunda vermedikçe, iyiliğe nail olamazsınız.» (Aliimran, 92)

ONYEDİNCİ KISIM

ŞERİATTA — TARİKATTA ORUC

Şeriatın orucu; gündüz olunca, yemekten, içmekten beri olmak ve meşru münasebeti terktir.

Tarikatın orucu, gece-gündüz, bütün duyguları cümle haramdan korumaktır. Kötü, akla uymayan, şeyleri zahirde olduğu gibi batında da terktir. Anlattığımız hareketlerin biri yapıldığı takdirde oruç batıl olur.

Şeriat orucu muvakkattır. Fakat, tarihat orucu ebedîdir; ömür boyunca devam eder. Asıl oruç budur. Çünkü peygamber s. a. efendimiz bir Hadis-i Şerifinde şöyle buyurur: «Birçok oruç tutanlar vardır ki, tuttuğu orucun, yalnız açlık ve susuzluğu yanına kalır;» dolayısı ile birçok oruçlular, iftar eder ve birçok iftar edenler de oruçlu durur.. Yani, duygularını kötülüğe koymaktan korur. İnsanlara eliyle diliyle ezâ etmez.. Allah-ü Taâlânın, «Oruç benim içindir, mükâfatını ben veririm,» diye tarif ettiği oruç budur. Bu yüce orucu tutanlar için peygamber s. a. efendimiz de şöyle buyurur: «Oruçlunun iki sevinci vardır; bir iftar anında; öbürü de görüş anında...» Allah c.c. fazlı, keremi ile bize bu orucu ve bu sevinci ihsan eylesin... Âmin!..

Şeriat ehli bu Hadis-i Şerifi tefsir ederken der ki, iftar'dan maksat, gün battığı zaman, yemeğe başlanmasıdır. Görüşten murad ise, bayram hilâlinin görünmesidir.

Tarikat ehli der ki; iftardan murad, cennetteki nimetleri yemek için oraya girmektir. Allah, cümlemize nasip eylesin. Görüşten murad ise, sır sözü ile açıktan Allah-ü Taâlâya nazardır. Allah, bu görüşü bize ve size fazlı ve kerimi ile ihsan eylesin...

(Bu oruçlardan başka bir de hakikat orucu vardır; o da kalbi, Allah'ın zatından gayrına tapmaktan almaktır. Sır âleminde onun sevgisinden gayrını müşahade etmemektir. Çünkü insan onun için yaratılmıştır. Bunu o bize haber verir: «İnsan benim sırrım, ben de onun sırrıyım.»)

Sır Allah-ü Taâlâdan bir nurdur; ondan gayrına meyli sevmez. Onun için Allah'tan başka sevgili, rağbet edilecek kimse ve matlup bu âlemde olamaz; âhirette de olamaz.

Kalbe; Allah sevgisinden başkası girince, hakikat orucu bozulur. Onu yeniden kaza etmek gerekir. Tekrar onun sevgisine dünya ve âhirette ermeyi ve kavuşmayı arzulamaya dönmek icab eder. Çünkü, Allah-ü Taâlâ, oruç benim içindir, ecrini ben veririm; buyuruyor.

ONSEKİZİNCİ KISIM

ŞERİATTA — TARİKATTA HAC

Şeriattaki hac; şartlarını yerine getirerek, BEYT-İ ziyarettir. Şartları tam olduğu takdirde sevabı hasıl olur. Onun şartlarından biri eksik kılınsa, sevabı batıl olur. Çünkü Allah-ü Taâlâ onun tamamen edâ edilmesini emreder: «Haccı ve Umreyi Allah için itmam ediniz» buyurulur. (Bakara, 196)

Haccın şartlarını şöylece sıralayabiliriz: İhram, Mekkeye giriş, giriş tavafı, Arafat-ta duruş, Müzdelifede gecelemek, mine'de kurban kesmek, hareme gelmek, tekrar

yedi defa Kâbeyi tavaf etmek, zemzem suyu içmek, İbrahim a. s. makamında iki rikât namaz kılmak, bundan sonra, Allahın Hac esnasında haram kıldığı şeyler helâl olur. Bu şekilde yapılan haccın mükâfatı, cehennem'den azad olmak, Allah-ü Taâlânın kahrına uğramamaktır. Çünkü Allah-ü Taâlâ, «Kim oraya girerse, kurtulur,» buyurur.. (Aliimran, 97)

Sayılan hareketlerden sonra, bir tavaf daha yapılır ve vatana dönülür. Allah, bize ve size nasib eylesin...

(Tarikattaki hacca gelince; onun yol hazırlığı ve yolda lâzım gelecek eşyaları vardır. İlk hazırlık, bir telkin sahibine meyildir. Ve ondan birşeyler almak.. Sonra manâsını düşünerek dille zikir.. Burada zikirden kasdımız, LÂ İLÂHE İLLALLAH.. cümlesidir. Bundan sonra kalb diriliği hasıl olur. Ve Allah-ü Taâlâ, içten anılmaya başlanır... Tâ, iç âlem safiyetini buluncaya kadar.).

Bu safiyetten sonra; cemâl sıfatının nurları ile, sır kabesi görünmesi için, sıfat esmâsına devam gerekir. Sonra, bu tasfiye işi, İbrahim ve İsmail peygambere s. a. şu Âyetle emir verildi: «Beytimi ziyaretçiler için temizleyiniz.» (Hac, 26)

Zahirdeki kâbenin, ziyarete gelecek kullar için temiz edilmesi gerekir. Batın kâbesinin de, Hakkın nazarı için temiz tutulması icab eder. İnsan için bu temizlik ne kadar lâyık ve yapılması ne kadar yerinde olur; diğer temizliğe nisbetle ne kadar iyi...

(Bundan sonra, kudsî ruhun nuru ile ihrama girmek gelir. Sonra kalb kâbesine girilir, daha sonra ikinci isim olan ALLAH kelâmına devamla kudûm tavafı yapılır. Bundan sonra münacâat yeri olan kalb Arafatına gidilir. Orada üçüncü isim olan HU ile duruş yapılır. Dördüncü isim olan HAK da aynı şekilde devam edilmesi icab eden isimdir. Daha sonra beşinci isim olan HAY, altıncı isim olan KAYYUM arasını birleştirip FUAD — kalb — müzdefilesine gi-

dilir. Bundan sonra iki harem arasında olan SIR Minesine gidilir; orada duruş yapılır ve yedinci isim olan KAHHAR okunarak mutmein nefis kurban edilir. KAHHAR ismi yokluk kapısını açar ve küfür perdelerini kaldırır. Bu durumu peygamber s. a. efendimizin şu Hadis-i Şerifi çok iyi anlatır: «İman ve küfür arşın ötesinde birer makama sahiptirler. Ve bunlar kulla rabbı arasında perde sayılırlar. Biri siyah, öbürü de beyazdır.» Bundan sonra, Kudsî ruhun başı, beşerî sıfatlardan tıraş edilir. Burada sekizinci isim okunur. Sonra, SIR haremine girilir, burada dokuzuncu isim okunur. Bundan sonra Akif arsasına gidilir; oranın yakınlık, ünsiyet sergisinde itikâfa girilir; burada onuncu isme devam edilir. Bundan sonra SAMED sıfatının tecellisi, şekilsiz benzersiz görülür. Daha sonra tavaf başlar; yedi defa yapılır. Altı teferruat ismi ile, onbirinci isme burada devam edilir. Bundan sonra yakınlık eli ile şarab içilir. Bu şarabı, «Rabları onlara pak temiz olarak içirdi.» (İnsan, 21) Âyet-i Kerimesi bize anlatır. Burada kadeh on ikinci isimdir. Bundan sonra baki yüzden perdeler kalkar. Onun nuru ile ona nazar kılınır. O âlemin şekli benzeri yoktur. «O âlemi, ne bir göz gördü, ne bir kulak işitti, ne de bir beşer kalbi hatırlamıştır.»

Allah-ü Taâlânın kelâmı harf ve ses vasıtası ile olmaz. Beşer kalbinin inceliğine eremediği zevk, Allah-ü Taâlâyı görme anındaki zevktir. Ve onun hitabıdır.

Bundan sonra, kötü işler iyiliğe döner o hac işi esnasında haram olanlar helâl olur. Bu işler, TEVHİD esmasının tekrarı ile olur. Allah-ü Taâlâ şöyle buyurur: «İman edip, yarar iş yapan zümre var ya, işte Allah onların kötülüklerini iyiliğe çevirir.» (Fürkan, 70)

Sonra; nefsanî hareketlerden azad hasıl olur. Korku, hüzün kalmaz. «Ayık olunuz, Allahın velî kullarına korku, hüzün yoktur.» (Yunus, 62) meâlindeki Âyet-i Kerime, bu

hali ifâde eder. Allah, fazlı, keremi, cömertliği ile bu halleri cümlemize nasib eylesin.

Bundan sonra, son tavaf başlar; bütün ilâhî isimlerin tekrarı ile tamamlanır. Ve aslî vatana dönüş başlar. O aslî vatan, kuds ve Ahsen-i Takvim âlemindedir. Bu iş, YAKÎN âlemi ile ilgili, on ikinci ismin tekrarı ile olur.

Bu teviller dilin ve aklın döndüğü miktardır. Bundan öte işlerden haber vermek mümkün olmaz. Çünkü havsala, zihin ve anlayış ötesini idrâk edemez. Bu hikmete işaret olarak peygamber s. a. efendimiz şöyle buyurur: «Öyle ilimler vardır ki, onlar gizli hazine gibi dururlar; ilâhî ilimlere vakıf olanlardan gayrısı bilemez.» O ilimden bahsedildiği zaman, izzet sahibi kimseler irkâr etmezler.

İrfan sahibi, derinden alır, ilim sahibi yüzden... İrfan sahibinin bilgisi; Allah-ü Taâlânın sırrıdır; onun bildiğini ondan gayrısı bilmez. Bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurulur: «Onun dilediği miktar dışında, ilim hazinesinden birşey alamazlar..» (Bakara, 255) Alanlar ise, nebiler ve velilerdir. Yine buyurur: «Allah en gizliyi ve sırrı bilir.» (Taha, 7) Yine buyurur: «Allah-tan başka ilâh yok.» (Bakara, 255) Yine buyurur: «Güzel isimler ona hastır.» (Taha, 8)

En iyi bilen ALLAH'dır...

ONDOKUZUNCU KISIM

VECD VE SAFÂ

Bu babta, birçok Âyet-i Kerime ve Hadis-i Şerif vardır. Ayrıca birçok büyük veliler de bu hususta güzel kelâm etmiştir.

Âyet-i Kerimeler:

«Onlar, Rablarından korkarlar, tüyleri ürperir; sonra

bedenleri yumuşar, kalbleri ile Allahı anmaya koyulurlar.» (Zümer, 23)

«Bir kimsenin sinesini Allah açarsa, o Rabbı tarafından verilen bir nur üzerine yürür. Kalbleri, Allahı anmaya karşı katılaşan kimselere yazıklar olsun.» (Zümer, 22)

Hadis-i Şerifler:

«Hak tarafından gelen bir cezbe, iki cihanın işine bedeldir.»

«Bir vecde sahip olmayanın hayatı yoktur.»

Cüneyd Hz. der ki: (Vecd, iç âlemde, ilâhî tecelli ile karşılaşınca, ya sevinç içindedir; ya hüzün...

Vecd, iki kısımdır. Biri cismanî, öbürü ruhanî...

Cismanî vecd, nefisten gelir. Ruhî bir haz vermez. Maddî duyguların tesiri ile olur. Görsünler, işitsinler diye yapılan işler bu vecdin mahsulüdür. Bu cins vecd tamamen boştur. Çünkü, irade vardır; seçme duygusu geçmemiştir. Bu gibi hallere uymak caiz değildir)

(Ruhanî vecde gelince o bir başka hal arz eder. Ruhanî kuvvetin taşmasından meydana gelir. Bu hal çok kere, güzel sesle okunan Kur'andır, veya bir şiirin okunuşunda, yahut bir zikir esnasında hasıl olur. Bu durumda cismin bir kuvveti kalmaz. İrade ve seçme kabiliyeti erir. Bu vecd tamamen ruhanî'dir. Buna uymak iyidir) Allah-ü Taâlâ buna işaret ederek şöyle buyurur: «Sözü işitip onun güzelliğine uyan kullarımı müjdele..» (Zümer, 18)

Aşıkların inlemesi, kuşların tatlı sesi, hep ruhî kuvveti harekete geçiren sebepler arasında sayılır. Bu ve benzeri vecd için, nefse ve şeytana pay çıkmaz. Şeytan nefsin karanlık işlerinde tasarruf eder. Rahmanî nur âlemine onun sözü geçmez. Rahmanî âlemde, şeytan; suda eriyen tuz gibi erir. Aynı şekilde (LÂ HAVLE VELÂ KUVVETE İLLA BİLLAHİL ALİYYİL AZÎM — yüce ve azim olan Allah'tan başkasında güç ve kuvvet yoktur. — cümlesi okununca da o şeytan erir, gider.)

Bir Hadis-i Şerifte şöyle rivayet edilir: («Okunan âyetler, hikmetli aşk ve sevgi şiirleri, hüzün dolu sesler ruha nuranî kuvvet verir.»)

Gerek olan, nuru nura kavuşturmaktır. Yani, ruhu o nura erdirmektir. Allah-ü Taâlâ, «iyiler iyileredir» buyurur.. (Nur, 26)

Duyulan bir vecd, şeytandan ve nefisten gelirse, orada nur olmaz. Küfür ve şaşkınlık olur. Zulmet zulmete lâyıktır, yani nefse.. Bunu «kötüler, kötülere» (Nur, 26) Âyet-i açıklar. Orada ruh için bir kuvvet yoktur.

Vecd halinden doğan hareketler ikiye ayrılır. Biri insanın kendi arzusuna bağlıdır. Öbürü de irade ve seçme hali ötesindedir.

İhtiyarî tabir edilen arzu ile hareket, insanın bedeninde ağrı, sızı ve hastalık olmadan bir vecde tutulmuş gibi hareket etmesidir; ki bu meşru sayılmaz. Meşru olan içten gelen iztirarî harekettir.

İztirarî hareket, ruhî kuvvetin tesiri ile olur. Bu hali insan, kendi kendine yapamaz. Ruhî sayılan bu vecd haraketi, dış duygulara galiptir.. Meselâ sıtma ateşinin verdiği hararet gibi.. O ateş basınca insanın tahammülü kolay olmaz. O anda olan hareketler irade haricidir.

Vecd hali, ruhanî kuvvetin galip gelmesi sonunda olursa, hakikî ve ruhanî sayılır.

Vecd ve semâğ âşıkların ve irfan sahiplerinin kalbini tahrik eden iki âlettir. Aynı zamanda sevenlerin gıdası ve Hakkı arayanların güç kaynağıdır.

Peygamber s. a. efendimiz bir Hadis-i Şerifinde şöyle buyurur: «Semağ, bir cemâat, için farz, bir cemâat için sünnet, bir cemâat için de bid'attır.»

Semağ, Hakkın has kullarına farz, sevenlere sünnet, gafil kişilere de bid'attır.

Peygamber s. a. efendimiz; diğer Hadis-i Şerifinde ise şöyle buyurur: «Semağ, ve onda okunan şiirlerde, bahar

ve onun çiçeğinden; ud ve onun titreyen sesinden kim zevk almıyorsa, mizacı bozuktur.» Bu hastanın ilâcı yoktur. Kuşlardan, bütün hayvanlardan, hattâ merkepten bile aşağıdır. Çünkü onların hemen hepsi, güzel nağmelerden zevk alır. Davud a. s. okuduğu zaman, kuşlar başında saf olurdu; onun güzel sesini işitmek isterlerdi. Bu vecd halinin önemini şu Hadis-i Şerif beyan eder: «Vecdi olmayanın, dinî zevki yoktur.»

Vecd hali on çeşittir. Bir kısmı, açıktadır, eseri dış hareketlerde görülür. Bir kısmı da gizlidir, dıştan görünmez. Kalbin, gizliden Allah-ü Taâlâyı anması ve Kur'anı Kerimi okuması, buna bir misal olarak verilebilir.

Ağlamak, elem duymak, korkmak, hüzünlü olmak, Allah-ü Taâlâ anıldığı an, boş günleri için esef ve hayret etmek, içten ve dıştan gelen bazı hallerle rengin değişmesi, Allah'a talib olmak, ona iştiyak duymak, vücudu hararet sarması, bundan hasıl olan hastalık ve keder gibi haller vecd sayılır.

YİRMİNCİ KISIM

HALVET VE UZLET

Gerek halvet, gerekse uzlet iki şekilde ele alınır; zahir ve batın...

Halvet, halinin zahirdeki manâsı şöyledir: İnsan; nefsini alıştığı şeylerden alabilmesi, manevî duyguların açılması ve yersiz huyları ile halka eza etmemesi için, kendini bir yere hapseder ve nastan ayrılır. Bunu yaparken iyi niyet sahibi olması, arzusu ile bir nevi ölüm haline geçmesi, aynı şekilde mezara girmesi gerekir. Gaye Allahın rızası olmalı. Kalbinde; nefsinin şerrini, müslüman ve mümin kardeşlerinden uzak etmeği bulundurmalı. Bunu

peygamber s. a. efenidmiz bir Hadis-i Şerifinde şöyle buyurur: «Müslüman odur ki, islâm cemâatı onun elinden, dilinden, emin ola.» Aynı şekilde dilini de; lüzumsuz işlerden ala... Bunu da peygamber s. a. efendimiz, şu Hadis-i Şerifi ile bildirir: «İnsanın selâmeti dilinden gelir; keza rüsvay olması da dili belâsıdır.»

İman sahibi, gözünü harama bakmaktan almalı. Hiçbir şeye hayin gözle bakmamalı. Ayakları kötüye gitmekten alıkoymalı. Kulağına kötü şeyler duyurmamalı. Duyguların tek başına hata işleyeceğini peygamber s. a. efendimizin şu Hadis-i Şerifi beyan eyler: «Gözler; zina ederler.»

Anlatılan duygulardan biri; hata işlediği zaman, kıyamette ondan kötü ve kara suratlı biri peydâ olur. Allah-ü Taâlânın katında aleyhinde şehadette bulunur. Sonra Allah-ü Taâlâ cehenneme atar, azab eder.

Bu hatalardan tevbe edip nefsini o işlerden alıkoyan için Allah-ü Taâlâ şöyle buyurur: «Kim nefsini kötü şeylerden alırsa, şüphesiz onun yeri cennet olur.» (Naziat, 40) O kötü suretli, bir tevbe sonunda; güzel bir genç olur. Cennet hizmetçilerden biri olur. O kötünün şerrinden kurtulur.

İşte yapılan halvet, bir nevi hatalardan koruyan bir hisar olur. Uzlet edenin yaptığı işler iyi kalır; temiz bir kul olur. Şu Âyet-i Kerime ne kadar manâlıdır: «Kim Rabbına kavuşmak diliyorsa, iyi iş yapsın ve Rabbına yaptığı ibadette kimseyi ortak etmesin.» (Kehf, 110)

Buraya kadar anlatılan; halvet halinin zahirdeki manâsı idi. Bir de batınî manâsı var.

Batınî manâdaki halvet; kalbe, nefse ve şeytana ait herhangi bir fikrin sokulmaması; yemek, içmek, giymek gibi işlerin oraya koyulmaması, çoluk çocuk, evde beslenen at ve benzeri mahlûkun sevgisi oradan uzak tutulması ile mümkündür. Görsünler ve işitsinler için hiçbir iş yapıl-

maması da lâzımdır. Peygamber s.a. efendimiz, bir Hadis-i Şerifinde şöyle buyurur: «Şöhret ve getirdikleri âfettir; şöhreti bırakıp kaçmak ve bunun getirdikleri rahatlıktır.»

Batınî halveti arzu eden kimse; kalbine arzusu ile, kibir, beğenmişlik, kin, gaflet ve koğuculuk, çekememezlik, kahretmek, öfkelenmek ve benzeri işleri kalbine sokmamalı...

(Halvetî halini benimseyen kimsenin; kalbine bu kötü huylardan biri girse, halvet hali bozulur;) kalbi kirlenir. Kalbinde bulunan iyilikler de safiyetini yitirir. Ve o kalbin hiçbir iyiliği kalmaz. Bunu, «Allah, fesatların işini iyi etmez..» (Yunüs, 81) Âyet-i daha güzel anlatır. Zahirde iyi görünse bile, yukarıda sayılan hataların birini işleyen, zikri geçen afetteki fasitlerden sayılır.

Aşağıda anlatacağımız Hadis-i Şerifler ne kadar güzeldir:

«Böbürlenmek ve kendini beğenmişlik, imanı fesat eder.»

«Gaybet; zinadan daha kötüdür.»

«Ateş odunu yakıp bitirdiği gibi; kin, yapılan iyilikleri yer bitirir.»

«Fitne uyur; uyarana Allah lânet etsin.»

«Cimri; abid bile olsa, cennete giremez.»

«Riya, gizli şirktir.»

«Koğuculuk eden cennete giremez.»

Kötü huyları anlatan daha birçok Hadis-i Şerif var. Biz bu kadarla yetiniyoruz.. Burası ihtiyat âlemidir. Dikkatli ve titiz olmalıdır...

(Tasavvufun ilk gayesi, kalbin pak olmasını temindir. Nefsin, boş arzularını kesip atmaktır)

(Halvetle, riyazetle, susmak ve zikre devamla nefsini islâh ederse, Allah-ü Taâlâ onun kalbini, ilmini ve amelini nura boğar. Bunları yaparken iradesini kullanmalı.

İşe severek başlamalı; ihlâsa, sahih itikada sahip olmalı. Geçmişteki iyi zatların, Ahsap ve onlara uyanların, bildiği ile amel eden zatların işaret ettiği yolu takip etmeli.)

(İman sahibi koştuğumuz şartlar dahilinde, tevbe ve telkin yolunu tutarak kalbini temiz ederse, Allah-ü Taâlâ onu kötü şeylerden halâs eder. Cildi lâtif, zahir ve batın duyguları temiz olur. Yaptığı işleri İLAHÎ HAZRETİN katına çıkar ve makbul olur) «Allah, hamd edeni işitti..» cümlesi, anlatmak istediğimiz manâyı ifade eder. Geçen cümlenin tefsirinde denir ki, Allah onun duâsını, yakarmasını kabul etti. Öğmesini işitti. Arzularını verdi.. Şu Âyet-i Kerime ne kadar manâlıdır: «Güzel kelime, ona gider; iyi işler ona varır.» (Fatır, 10) Güzel kelime, dili boş sözlerden korumaktır. Çünkü dil Allah'ın zikri için bir âlettir; onu tevhid etmeye yarar. «Namazlarını huzurla kılan iman sahipleri, iflâh olur; o iman sahipleri, boş sözleri söylemekten kaçarlar.» Âyet-i Kerimeleri ne kadar değerlidir. (Müminun, 1-3)

Allah-ü Taâlâ, iyi niyetle elde edilen, ilmi, ameli ve yapanı rahmetine erdirir. Yakınlığını verir ve derecesini yükseltir. Razı olur ve bağışlar.

Bu sayılan meratib bir kimsede bulunursa, kalbi deniz gibi olur. İnsanlardan gelen hafif eza ile renk değiştirmez. Peygamber efendimiz bir Hadis-i Şerifinde şöyle buyurur: «Deniz ol, şeklin değişmez; ama orada nefsin karacı askerleri ölür.»

Firavun ve adamları da boğulmuştu.

Bu hallerden sonra, şeriat gemisi peyda olur. Salimen o yüce denizden yürür gider. Ve onun kudsî ruhu bu denizin derinliğinde yüzer; hakikat incisini bulur. Oradan marifet incisini açığa çıkarır, letaif mercanlarını meydana atar. Allah-ü Taâlâ Hz. şöyle buyurur: «Oradan inci ve mercan çıkar.» (Rahman, 22)

Böyle bir denizin bir kimsede bulunabilmesi için, anlatılan bu zahir ve batın hallerin birleşmesi icab eder. Bu hal tamam olunca, o kalb denizinde fesad olmaz.

Bu hali bulan kimsenin tevbesi tam olur. Bilgisi faydalar verir. İşi yararlı olur. Kötülüğe meyli kalmaz. Unuttuğu yanıldığı olursa, affolur. Zaten böyle hallerde, istiğfar eder; pişman olur. Esasen tam yakınlık içindedir.

YİRMİBİRİNCİ KISIM

HALVETÎ EVRADI

Halvet halinin; kendine has okunması gereken duâsı, virdi var. Bu yolu tutan zata gerekir ki, duâları ve virdi okumaya oturduğu zaman oruçlu ola; imkân olduğu takdirde terk etmeye... Beş vakit namazı cemâatla kılması icab eder. Vaktinde ve mescitte kılmalı. Namazı kılarken sünnetlerine, şartlarına, erkânına usulüne riayet etmeli.

Her gece yarısından sonra teheccüd, olarak tarif edilen on iki rikât namaz kılmalı. Her iki rikâtında selâm verilir. Çünkü peygamber s. a. efendimiz, gece namazları ikişer-ikişer kılınır, buyurdu. Sonra, üç rikât vitir namazı kılmalı. Teheccüd namazı için Allah-ü Taâlâ şöyle buyurur: «Gecenin bir kısmını ibadetle geçir; bu, şana mahsustur.» (İsra, 79) Diğer Âyet-i Kerimede ise, gece namazına kalkanlar övülür: «Onların, yanı yataktan ayrılır ve yaratanlarına duâ, ibadet ederler.» (Secde, 16)

Gün doğduktan sonra; iki rikât, işrak namazı kılınmalı. Bunu kıldıktan sonra iki rikât istiaze namazı kılmalıdır. Birinci rikâtında, Felak, suresini, ikincide Nas, suresini okumalı. Bundan sonra ise, iki rikât istihare namazı kılmalı. Her rikâtında birer defa Fatiha ile Ayet'el - Kursiyi; yedi defa da İhlas suresini okumalı.

Sonra, altı rikât duha namazı kılmalı ve arzu edilen sure okunmalı. Bunu kıldıktan sonra, iki rikât üzerine sıçramış olması muhtemel necaset için, kefaret namazı kılar. Her rikâtında bir defa Fatiha suresini, yedi defa da Kevser suresini okumalı. Bu sakınamadığı necaset için kefaret olur ve kabir azabından kurtulur. Bu hususta peygamber s. a. efendimizin bir Hadis-i Şerifi vardır: «Küçük su dökünürken sıçramamasına dikkat ediniz; çünkü o kabir azabı için bir işarettir.»

Sonra, dört rikât yine kılmalı. Hanefî mezhebinde ise, dört rikâtını birden kılar. Şafiî olduğu takdirde yalnız iki rikât kılar. Bu şart gündüz içindir, gece için şafiî ve hanefî aynıdır; iki-iki kılarlar. Buna tesbih namazı derler.

Hanfî mezhebine göre tesbih namazının tarifi şöyledir: Gündüz kılıyorsa, dört rikât tesbih namazı kılmaya niyet eder. Sonra ilk tekbiri alır, Subhanekeyi okur, yahut, teveccüh âyetini.. Sonra onbeş defa tesbih okur: «SUBHANELLAHİ VELHAMDÜ LİLLAHİ VE LÂ İLAHE İLLALLAHÜ VELLAHÜ EKBER VE LÂ HAVLE VELÂ KUVVETE İLLA BİLLAHİL ALİYYİL AZİM» Manâsı: Allah subhandır, hamd ona hastır. Allah'tan başka ilâh yoktur ve en büyük Allah'tır. Allah'tan başkasında güç kuvvet yoktur, o yücedir azimdir. Bu tesbihten sonra Fatiha suresini ve dilediği âyet veya sureyi okur. Bakara suresinin son iki âyetini okusa da olur. Bundan sonra yukarıda zikri geçen tesbihi, on defa yine söyler. Rükûa varır; rükû tesbihini üç defa söyledikten sonra, on defa aynı malûm tesbihi tekrar eder. Rükûdan doğrulunca yine on defa söyler. Secdeye varır, secde tesbihinden sonra on defa daha okur, secdeden kalkar, on defa yine okur. İkinci secdeye gider, secde tesbihinden sonra yine on defa okur. Birinci rikât böyle tamam olunca; ikinci rikâta kalkar. Birinci rikâtta olduğu gibi yapar; bitince tahiyyata otu-

rur. Geri kalan üç ve dördüncü rikâtı da ayni minval üzere kılar. Böylece dört rikât namaz kılınmış, her rikâtında yetmişbeş tesbih okunmuş olur, toplamı üçyüz tesbih eder.

Şafiî mezhebinde bu namaz farksız olup yalnız niyette az değişiklik olur. Niyeti, ister gece ister gündüz olsun iki rikât kılmaya niyet eder. İlk ikisi bitince sonuncuya niyetlenir. İlk tekbiri aldıktan sonra, subhanekeyi okumaz teveccüh âyetini okur. Tesbihleri hanefî bahsinde tarif ettiğimiz gibi, okur.

Halvetî yolunu tutan herkesin bu namazı kılması icab eder. İmkân olduğu takdirde hergün; olmazsa, her cuma; olmazsa, her ay; olmazsa, yılda bir defa; hiç olmazsa, ömürde bir defa kılınmalı. Çünkü peygamber s. a. efendimiz, amcası Abbas r. a. Hz. ne, «Bu namazı kılanın bütün günahlarını Allah bağışlar; isterse kum taneleri sayısınca, isterse semadaki yıldızlar kadar ve isterse, yer yüzünde olanların sayısı kadar olsun.» buyurur.

Bu yolu tutan kimse hergün SEYFÎ duâsını bir veya iki defa okumalı.. Ve hergün ikiyüz âyet kadar Kur'andan okumalıdır. Bundan sonra; ehli ise, aşikâr olarak Allahı anar. Gizli zikrin ehli ise, gizli olarak anar. Gizli zikir, kalb hayatı bulunduktan sonra başlar; bu zikirde dil sır lisanıdır. Herkes istidadına göre, Allah-ü Taâlâyı anar. Bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurulur: «Allahı, verdiği hidayete göre anınız;» (Bakara, 198) yani, kendi zikir kabiliyetinize göre demektir. Ayrıca, her zikir makamının ismi ve adabı vardır; ki ehli anlar.

Hergün yüz defa ihlâs suresini, yüz defa da peygamber s. a. efendimize salavat okumalı. Ve şu duâyı da ayrıca yüz defa okumak icab eder:

«Estağfirullah El Azim Lâ İlâhe İllâ Hüvel Hayyül Kayyum Mimma Kaddemtü Ve Ma Ahhertü Ve Ma Alentü Ve Ma Estertü Ve Ma Esreftü Ve Ma Ente A'lemü Bihi Minnî Entel Mükaddimü Ve Ente Alâ Külli Şeyin Kadir.»

Manâsı: Ali ve azim olan ve ondan başka İlâh olmayan, HAY VE KAYYUM olan Allah'tan mağfiret taleb ediyorum. Gelmiş ve gelecek günahlarımın, gizli ve aşikâr işlediğim hatanın, affını diliyorum. İsraf ettiğim zaman için de bağış diliyorum. Benim hatalarımı benden daha iyi bilirsin. Önce getiren sonraya bırakan sensin. Ve sen herşeye kadirsin..

Anlatılan namaz, tesbih, salavat istiğfar ve duâdan sonra istediği kadar nafile namaz kılar ve Kur'an okur.

YİRMİİKİNCİ KISIM

RÜYALAR

Uykunun ilk halinde ve tam uyku halinde görülen rüyalar gerçek olduğu gibi, faydalıdır. Şu âyet rüyanın gerçek olduğunu ifade eder: «Allah gerçekten, peygamberini rüya ile doğruladı. İnşallah Mescid-i Harama emin olarak gireceksiniz.» (Fath, 27) Sonra Yusuf nebî'nin a. s. dilinden ifade edilen şu Âyet de önemlidir: «Ben rüyada onbir yıldız gördüm...» (Yusüf, 4)

Peygamber s. a. efendimizin buyurduğu şu Hadis-i Şerif de önemlidir: «Benden sonra peygamberlik kalmadı, ancak bazı müjdeler olur; bunu ya müminler rüyada görür; yahut o müjdeler onlara görünür.» Bu Hadis-i Şerifi şu Âyet-i Kerime doğrular: «Onlar için dünya ve ahiret hayatında müjdeler vardır.» (Yunus, 64) Ayrıca peygamber s. a. efendimizin buyurduğu şu Hadis-i Şerif de rüyanın gerçek olduğunu ifade eder: «Rüyada beni gören gerçekten görmüş olur; çünkü şeytan benim şeklime giremez.» Bu, ayrıca demek olur ki, hakikat ve basiret nuru

ile şeriat, tarikat, marifet nuruna uyarak bana uyanları da, şeytan temsil edemez.

Peygamber s. a. ve ona uyanlar tam basiret üzeredir. Bunu şu Âyet ifade eder: «Ben Allah'a basiretle davet ederim; bana uyan da aynı yoldadır.» (Yusüf, 108)

Gerek peygamber s. a. gerekse, ona uyanlar, lâtif bir nurun mazharıdır; şeytan o nurları temsil edemez.

Sahib-i Mazhar der ki: Şeytanın bu durumu yalnız peygamber için değildir; bilcümle rahmet, şefkat, lutuf ve hidayet mazharı olan hiçbir varlığın şekline giremez. Peygamberlerin cümlesi, evliya, melekler, kâbe, güneş, ay, beyaz bulut ve kur'an; şeytanın temsil edemiyeceği kudsî varlıklardır. Çünkü şeytan kahır isminin zuhur yeridir. Ancak şaşkınlığı temsil edebilir. Bir kimse Hadi, isminin mazharı olursa; zıddı olan Mudil ismi, onu nasıl temsil etsin. Zıd isimlerin hiçbiri diğerini temsil edemez. Su ile ateş burada bir misal olarak verilebilir. Su, ateş şeklini alamıyacağı gibi, ateş de su şekline giremez. Aralarında ayrılık, tenafür ve uzaklık bulunur. Böylece Allah-ü Taâlâ hakkı batıldan ayırmak ister. Bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurulur: «Allah, böylece hakkı, batılı, misâl yolu ile anlatır.» (Raad, 17)

Şeytanın rububiyet sıfatını temsil etmesi ve bu yolda bir davâ ile meydana çıkması, Allah-tan gelir. Çünkü Allah-ü Taâlânın Celâl ve Cemâl sıfatı vardır. Şeytan yalnız Celâl sıfatından görünebilir. Çünkü kahrın mazharıdır. Bundan ötürü rububiyet davâsını güder. Bu davâ, yukarıda anlatıldığı gibi Mudil isminden gelir.

İçinde hidayet izi bulunan hiçbir ismi temsil edemez. Burada denecek hayli kelâm vardır. Şerhi yapılsa çok uzar. Peygamber s. a. efendimizin dilinden söylenen, «ben ve bana uyan basiret üzere...» (Yusüf, 108) âyetindeki «bana uyan» cümlesinde bir işaret vardır. Peygambere tam

varis olan kâmil mürşidi anlatır. Demek olur ki, benden sonra irşad, her yönden, benim batınî basiretime sahip olan kimse tarafından yapılacaktır. Burada tam velâyet haline sahip olan zat murad edilmektedir. «Velî olan mürşid» (Kehf, 17) âyeti de ayni şeye işaret eder.

Rüya iki çeşittir. Biri ENFÜSÎ, diğeri AFAKÎ... Her ikisi yine kendi özünde ikiye ayrılır.

ENFÜSÎ : Bu rüya nevi, ya iyi huydan veya kötü huydan ileri gelir. İyi huydan hasıl olan rüya, cennet, ondaki nimetler; hurî, köşkler, noranî, beyaz sahralar, güneş, ay, yıldızlar, bunların benzeri... şeklinde görünürler. Bunların hepsi kalbin sıfatlarını ilgilendirir. Bazı şeyler de Mutmeinne tâbir edilen nefsin hazzıdır ki, bunlar da eti, yenen hayvanlar, kuşlardır. Çünkü nefsin cennetteki nimetleri bu neviden olacaktır.

Rüyada görülen birçok hayvan, cennetten gelmiştir. Meselâ, öküz, ziraata yaraması için Adem a. s. nebîye gönderildi. Deve de cennetten geldi.

At; büyük ve küçük cihad için aynı şekilde cennetten geldi.. Bunların hepsi öbür âleme ait şeylerdir. Bir Hadis-i Şerifte şöyle buyurulur: Koyun, cennetin balından; sığır zafiranından; deve nurundan; at reyhanından yaratıldı.

Kâfir, mutmeinne sıfatının en alt derecesindedir. Rüyasında kâfir gören, ibadette tembel, nefsi ağır bastığı ve yaptığı işin neticesiz kaldığı anlaşılır. Ancak tevbe edip, iyi iş tutarsa, yaptığı iyiliğinin mükâfatını görür. Merkep cennetin taşından oldu. Adem a. s. ve zürriyetinin iyiliğine yaratıldı. Dünyada oldukça, ahiret işlerini tedvir için o da bir vasıta kılındı.

Rüyada bir güzel gençle konuşur gibi ruhla konuşmak, ilâhî tecelliye ermeye delâlet eder. Çünkü ilâhî tecelli nuruna erip cennete girenler aynı şekilde güzel suretli-

dir. Çünkü peygamber s. a. efendimiz onları tarif ederken, «güzel endamlı ve sürmeli» buyurur.. Sonra peygamber s. a. efendimiz; «Rabbımı güzel bir genç suretinde gördüm» buyurur. Bazı zatlar, bu tecelliyi şöyle tefsir ederler; çünkü Hak Taâlâ ruh aynasında Rububiyet sıfatı ile tecelli etmektedir. Buna TIFL-I MAÂNÎ — manâlar çocuğu — adı verilir. Çünkü mürebbinin aynası cesettir. Aynı zamanda kulla Rabbı arasında bir vesile sayılır. Hz. Ali r. a. der ki, Rabbımın terbiyesi olmasaydı ona karşı irfana sahip olamazdım.

Bir insanın içinde manevî terbiyenin gelişmesi için, zahirde bir mürebbiye bağlanıp ondan alınan bir telkin gerekir. Bu mürebbiler, nebiler ve velîlerdir. Kalbin ve kalıbın lâmbası yanmaya bunların terbiyesi hasıl olunca başlar. Onlardan bir başka ruh alınır. Bir Âyet-i Kerimede şöyle buyurulur: «Allah, ruhu emri ile, kullarından istediğine ilka eder.» (Gafir, 15) Dolayısı ile kalbin sağlık bulacağı bu ruhun telkini için bir irşadcı aramak lâzımdır.

İmam-ı Gazalî der ki; Allah-ü Taâlânın güzel bir surette rüyada görülmesi caizdir. Bu tevile göre yine diyor ki: Görülen bir şeyi Allah-ü Taâlâ, görenin istidadına göre bir misal olarak halk eder. Görülen o şey, gerçekten zat-ı ilâhî değildir. Çünkü o bu şekilde görünmekten münezzehtir. Peygamberimizin de görülmesi, aynı şekildedir. Onun da muhtelif şekilde görülmesi olur. Hepsi görenin istidad ve kabiliyetine göredir. HAZRET-İ MUHAMMED'i s. a. gerçekten kimse göremez. Ancak, ilimde, amelde ve halinde ona tam varis olanlar hariç.. bunlar görür.. Çünkü bu zümre her bakımdan ona varistir.

Müslimin şerhinde der ki: Allah-ü Taâlâ beşerî ve nuranî şekilde rüyada görülse caizdir. Anlatılan kıyas esas olmak üzere her sıfatta tecelli eder. Musa peygambere de unnap ağacından, ateş şeklinde kelâm sıfatı ile tecelli etmiştir. O tecelli anında kelâm sıfatı, Musa a. s. peygambere şöyle demişti: «Elindeki ne ola, ya Musa?»

Musa a. s. peygambere ateş şekilde görünen aslında nurdu. Ateş görünmesi onun anlayışına ve talebine göre olmuştur. Çünkü o, ateş aramaya çıkmıştı...

İnsan için, ağaçtan daha alt derece olamaz. Hal böyle olunca, her bakımdan iç temizliğine erene gerçek varlığı sıfatlarından biriyle, Hak tecelli eylese hayret edilir mi?. Çünkü o insan, tasfiyeden sonra, hayvanî sıfatları bırakmış insan olmuştur. Bu hali bulan birçok velilere aynı tecelli olmuştur. Bunlardan biri de Bayezid-i Bestamî'dir. Allah ona rahmet eylesin..

O tecelli anında Bayezid-i Bestamî şöyle diyordu: «Özüm sübhandır. Şanım ne kadar büyük...»

Cüneyd-i Bağdadî ise şöyle diyordu: «Cübbemin altında, Allah'tan başkası yoktur.»

Bu makamda birçok, incelik var; onların şerhi burada olmaz. Yapılacak olsa uzar. O incelikler bilhassa tasavvuf ehlini ilgilendirir.

Gerek ilâhî tecelli için, gerekse peygamber s. a. efendimizin ruhaniyeti ile münasebet için terbiye şarttır. Bu yola ilk giren, ne Allah-ü Taâlâ ile, ne de peygamber s. a. efendimizle; kendi başına bir münasebet kuramaz. Bu sebeple bir velî terbiyesini görmesi ilk akla gelendir. Çünkü o velî ile peygamber s. a. efendimiz arasında beşerî bir münasebet vardır.

Peygamber s. a. efendimiz hayatta olsaydı, doğruca alınacak ondan alınırdı, gayrına ihtiyaç kalmazdı. Öbür âleme intikal ettikten sonra, tecerrüd haline geçiyor, bizzat kendisi ile bağ kurulamıyor. İrşada memur velîler de aynıdır. Onlar da bu âlemden göçüp gidince, irşad olacak olmaz. Anlayış ehli isen anla; değilsen, bu anlayışı ara... Nefsin, zulmanî haline, nurla galip gelmek için riyazetle o

anlayışı bulmaya talib ol. Çünkü anlayış nurla olur; zıddı ile olmaz. Nur bezeli düzenli yere gelir. Şerefli yere düşer. Müptadi, kendi başına bu hali bulamadığı için, bir veliye mutlaka ihtiyacı vardır.

Hayatta olan veli'nin, peygamber s. a. efendimizle her bakımdan ilgisi vardır. Tam veraset hali bunu gerektirir. Hayatta olduğu müddet o veraseti ve irşad makamını idare eder. Bu hali taşıyana peygamberden rehberlik ve kulluk yardımı gelir. Bu yardımla; halk arasında tasavvuf yolunu devam ettirir; anla.. Bundan ötesi derin bir sırdır; ki, ehli idrak edebilir. Bu sırrı, «İzzet; Allahın, peygamberin ve mümin kullarındır.» ayeti tam ifade eder. (Munafıkun, 8)

Ruhların terbiyesi; başlıbaşına bir iştir. Cismanî ruh, bedende terbiye edilir. Ruhanî ruhun yeri kalb, sultanî ruhun yeri fuad, Kudsî ruhun yeri ise sırdır. Sır, Hakla kul arasında bir vasıtadır. Haktan halka tercüman olur. Çünkü o Allah ehli ve onun mahremi sayılır.

Kötü huyların sonucu olan rüyaya gelince, bu nefsin emmare ve levvame sıfatlarını gösterir. Mülhime de bu makamdadır. Bu sıfatları taşıyanlar çok kerre rüyada yırtıcı hayvanları görür. Misâl olarak, arslanı, kaplanı, kurdu, ayıyı, köpeği, domuzu; ayrıca bunlara benzeyen, tavşanı, tilkiyi kediyi, yılanı, akrebi ve daha benzeri hayvanları verebiliriz. Bunların hepsi zararlıdır, atmak gerek...

Bu hayvanların temsil ettiği bazı vasıfları anlatalım..

Kaplan; kendini beğenmişliği, kibri belirtir. Allah-ü Taâlâ'ya karşı büyüklük satmayı anlatır. Allah-ü Taâlâ bu vasfı taşıyanları şöyle anlatır: «Onlar ki, âyetlerimize yalan dediler, ona karşı büyüklük sattılar... İşte bunlara semâ kapıları açılmaz, deve iğne deliğinden geçinceye kadar, cennete giremezler.» (A'raf, 40) İnsanlara karşı kibirli olanlar da, aynı cezaya uğrar.

Arslan; böbürlenmeyi ve halka karşı büyüklük satıldığını gösterir. Ayı öfkeyi temsil eder; eli altında bulunanlara üstünlük gösterişini anlatır. Kurt araştırmadan, helâl, haram, şüpheli, ne olursa olsun; ele geçenin yendiğini anlatır. Köpek; dünya sevgisini anlatır. Dolayısı ile kahra gazaba... Domuz; çekememezliğe, kinciliğe, hırsa delildir. Şehvet düşkünlüğünü gösterir. Tavşan, yapılan dünya işlerinde hileciliği, kandırıcılığı gösterir. Tilki de aynı olup, taşvanda gaflet daha fazladır. Pars görmek cahilce bir gayrete sahip olmaya delildir. Aynı zamanda baş olma sevgisine de işarettir. Kedi cimriliği, nifakı temsil eder. Yılan, yalancılığa, dille halka eziyet edildiğine, insanlara karşı düşmanlığa, gaybet yapıldığına işarettir. Anlatılan bu yırtıcı hayvanların gerçek yüzünü, manâsını basiret ehli bilir.

Akrep, koğuculuğa, alaycılığa, onu-bunu ayıplamaya delildir. Eşek arısı, dille gizliden insanlara eziyet edildiğine işaret eder.

Bir Hak yolcusu, rüyada bu eziyetli mahlûkatla cenk ettiğini, galip gelemediğini görürse; ibadete, zikre devam etsin. Tâ, onlara galip gelip, kahre uğratıncaya kadar devam etmeli. Beşerî sıfatlardan kurtulmalı.

Keza, o yırtıcı hayvanları kahredip, tamamen yok ettiğini görürse, hataları bırakmış, kötülük etmiyor demektir. Allah-ü Taâlâ hatalardan dönen kullar için şöyle buyurur: «Günahları onlardan alındı; özleri hoş oldu.» (Muhammed, 2)

Yine bir yolcu o hayvanları insan şekline girer görürse, hatalarının iyiliğe çevrildiğini anlamalı... Allah-ü Taâlâ hatalardan tevbe edenler için şöyle buyurur: «Allah, haatlarından dönen, iyi işler tutan zümrenin, hatalarını iyiliğe çevirir.» (Fürkan, 70) Dolayısı ile bütün eziyetli işlerden kurtulur. Bu kurtulma sonunda, emin olmamak icab

eder. Nefis, hata ve isyan canibinden en ufak bir yol bulunca kuvvetlenir, yolcuyu alt eder. Mutmeinne halini siler. Bu sebeple Allah-ü Taâlâ kullarına, dünyada oldukları müddet, bütün yasaklardan çekilmeyi emreder.

Rüyada emmare nefsin küffar, levvame nefsin yahudî, mülhime nefsin, nasara kılığında görüldüğü olur. Aynı şekilde bid'atçı kılığında dahi görüldüğü olur.

YİRMİÜÇÜNCÜ KISIM

TASAVVUF EHLİ ANLATILIR

Tasavvuf ehli iki bölümde anlatılır.

BİRİNCİSİ : Sünnîler. Bunlar, sözde, işte, şeriat ve onun manâsı olan tarikata tamamile uyarlar. Bunlara ehl-i sünnet vel-cemâat tabiri kullanılır.

Bu zümrenin bir kısmı cennete azapsız, hesapsız girer. Bir kısmı da az azap ve az hesap verir girer. Cehennemde az kalır; doğruca cennete giderler. Ateşte ebedî kalmazlar. Orada ebedî kalmak kafirlere, münafıklara hastır. Bunların dışında kalan ikinci kısma bid'ât ehli tâbiri kullanılır. Bunlar da toptan şöyle sıralanır: Halûliye, Haliye, Evliyaiye, Şemüraniye, Hübbiye, Huriye, İbahiye, Mütekâsile, Mütecahile, Vafıkiye, İlhamiye... Bu toptan sayılan zümreleri biraz açıklıyalım:

Haluliye... Bunlar der ki; güzel bedene ve güzel yüze bakmak — kız-erkek — helâldir; ayrıca dans da yaparlar. Kadın erkek kim olursa olsun, isterse helâli olmasın, mubah olduğunu iddia ederler. Bu idda doğrudan doğruya küfürdür.

Haliye... Bunlar da oyun oynamanın ve el çalmanın helâl olduğunu söyler. Ve derler ki, şeyhin öyle bir hali vardır ki, şeriat ondan bahsetmez. Bunların bu sözü, bid'attır. Peygamber s. a. efendimizin âdetlerine uymaz.

Evliyaiye... Bunlar der ki; kul velâyet derecesine erer-se, ondan dinî teklifler kalkar. Ve derler ki, velî peygamberden üstündür. Sebeb olarak da derler ki, peygambere Cibril vasıtası ile ilim geldi; velî ilmi vasıtasızdır. Bu tevilleri onların hatası sayılır. Dolayısi ile helâk olurlar. Bu itikadları onları yıkar; sonra, bu da öbürü gibi doğruca küfre götürür.

Şemüraniye... Bunlar der ki; Sohbet kadimdir. Sohbet edenden emir ve yasak teklifi kalkar. Bunlar; def, tambur çalmayı ve vb. oyun âletlerini helâl sayar. Kadın bunlar için önem taşımaz. Aralarında böyle bir fark olmaz. Bunlar küffar güruhudur. Demleri de mubahtır.

Hubbiye... Bunlar der ki; kul sevgi haline yetişince, dinî teklifler kalkar. Edep yerlerini de örtmezler.

Huriye... Bunlar Haliyeciler gibidir. Yalnız, hurilerle birleştiklerini iddia eder, kendilerine göre baygınlıkları geçince yıkanırlar. Bu halleri ile yalan söylerler. Helâk olurlar.

İbahiye... Bunlar, iyiliği emri, kötülüğü yasak etmeyi terk ederler. Haramı helâl sayar; kadınları mubah görürler.

Mütekâsile... Bu grup da çalışmayı bırakır; kapı-kapı dolaşır dilenirler. Bu zahir halleri ile de dünyayı terk ettiklerini savunurlar... Bu yüzden helâk olmaktadırlar.

Mütecahile... Bunlar da fasik kimselere has libaslar giyer. Halbuki, Allah-ü Taâlâ, «zalimlerin âdetlerine dalmayın, sizi ateş tutar.» (Hud, 113) buyurur; peygamber s. a. efendimiz de «herhangi bir gruba benzemeye çalışan, onlardan sayılır,» buyurur...

Vafıkıye... Bunların da iddiası şudur: Allah'ı ancak Allah bilir, der; marifet yolunu bırakırlar. Yaptıkları bu cehalet yüzünden helâke giderler.

İlhamiye... Bunlar ilmi bırakır; ders çalışmayı adamlarına yasak kılarlar.. Hükema sözüne tâbi olurlar. Derler ki; Kur'an bize perdedir. Tarikatın Kur'anı şiirdir. Böyle itikad eder, Kur'anı terk ederler. Yavrularına şiir öğretirler. Okunması gereken duâ vs. yi terk ettirirler; dolayısı ile helâk olurlar.

Ehl-i Sünnet Vel cemaat imamlarının iddiası şudur: Ashab-ı Kiram, peygamber s. a. efendimizin sohbeti bereketi ile derin bir vecd ve cezbe içinde bulunuyordu. Sonradan o hal dağıldı. Bu yolun manevî varislerine intikal etti. Bu da birçok kollara bölündü.. O kadar bölündü ki, zayıfladı ve dağıldı. Birçoğu suret halinde kaldı. Manâsı olmayan bir şeyhlik unvanına sarıldı. Bunlar da birçok şubelere ayrıldı, bid'at ehli meydana çıktı. Bir kısmı, kalenderî yolunu, bir kısmı, hayderî yolunu tuttu; bir kısmı da edhemî olarak ortaya atıldı. Ve daha niceleri.. şerhi uzun olur.

Bu zamanda tam fıkıh ehli olarak, yürüyen azdan azdır. Bu yolun gerçek yolcuları iki şahitle tanınır. Onun biri, zahir; öbürü batın.. zahir halin dinî emirlerle tahkim edilmiş olması gerekir. Batın halde ise, kime iktida ettiğini bilecek... Elbet bu uyulması, iktida edilmesi gereken varlık peygamber s. a. efendimiz olmalı. O Hakla arasında bir vasıta sayılır. Bu vasıta şüphesiz, peygamber s. a. efendimizin ruhaniyetidir. İşte manevî sülûkün böyle devam etmesi icab eder. Onun ruhaniyeti, yerinde cismanî; icabında ruhanî olarak tam varis olan zata gelir. Çünkü şeytan peygamber s. a. efendimizin şeklini temsil edemez. Burada Hak yolcuları için işaret vardır. Dikkat etmelidir; tâ ki, yolculukları körü körüne olmaya..

Yine bu mekamda; iyiyi, kötüyü ayırd etmek için birçok incelik vardır.. O incelikleri ancak ehli idrak edebilir.

YİRMİDÖRDÜNCÜ KISIM

(SONSÖZ)

Aşağıda yazılı şiirde anlatıldığı gibi Hak yolcusunun zeki, basiret sahibi ve anlayışlı olması icab eder. Ona gereken de budur.

Allah'ın zeki, anlayışlı kulları var;
Dünyayı boşadılar; korktukları mihnetler var.
Onlar denizde, kötü halleri dalgalar saydılar;
İyi işleri kurtarıcı gemi bilip sarıldılar.

Yolcu daimâ işin sonuna bakmalı.. Önden yapılan işleri de iyi düşünmeli zahirdeki hallerin tadına aldanmamalı.

Tasavvuf ehli der ki, yapılan işler, onu yaratana aittir. İnsanın elinde tam yetki olmadığına göre, bir başka şekle girmesinden korkmalıdır. «Allah'ın mekrinden yalnız varını yitirenler emin olabilir.» (A'raf, 99) Âyet-i Kerimesi sözümüzün esasını teşkil eder. Bir Kudsî Hadis'te ise şöyle buyurulur: «Ya Muhammed, günahkârlara benim Gafur olduğumu müjdele; Sıddık mertebesine erenlere de gayyur olduğumu anlat..»

Velilerin kerameti, içinde bulundukları halleri gerçektir. Ancak, ilâhî mekirden ve istidraçtan emin olamazlar. İstidraçtan salim olan, yalnız peygamberlerin gösterdiği mucizelerdir.

Demişler ki; son nefesin kötü geçmesinden korkmak, onun rahat geçmesini sağlar.

Hasan-ı Basrî der ki; Allah-ın velî kulları, korku ile yücelere çıktılar. Onlarda korku, ümitten daha fazladır. Hikmetine gelince beşeriyet hallerine aldanma tehlikesi-

nin mevcut olmasıdır. Yolu öyle bir kapanır ki, farkında bile olmaz...

Yine dedi ki, insan sıhhatta olduğu devamınca, hastalıktan korkar; dolayısı ile ümidi azalır. Hasta olunca da sıhhat ümidi çoğalır, korkusu eksilir.

Peygamber s. a. efendimiz şöyle buyurur: «İman sahibinin korku ve ümidi tartılsa, eşit gelir.»

Ama, son nefesinde, Allahın fazlı ile ümidi galip gelir. Bunu da şu Hadis-i Şeriften anlıyoruz: «Ölenlerinizden herkes, Allah'a iyi zan besleyerek son nefesini teslim eder.» Çünkü o, Allah'ın, «rahmetim herşeyi sardı.» (A'raf, 156) ve «rahmetin öfkemi geçti» kelâmlarındaki derin manâyı anlar. Allah-ü Taâlâ merhamet edenlerin en iyisi olduğuna göre, bu hal çok görülmez.

Hak yolcusuna lâzım olan, Allah'ın kahrından kaçmaktır. Yine gerekir ki, varlığını ona arz ede, neyi varsa onun önüne sere ve böylece ondan ona kaça... Salike gereken onun varlığı önünde diz çöküp maddî varlığını soya, hatalarını itiraf ede ve onun kapısı önüne serile... Bunları yaparsa onun feyzine, fazlına, lutfuna, merhametine erer ve günahları erir... Çünkü o, çok iyidir, merhameti çoktur, cömert ve kerimdir. Ezelî padişah ve büyük sultandır.

Peygamber s. a. efendimize, âline ve ashabına, hep birden salât ve selâm olsun... Allaha hamd eder, işlerimizi ona ısmarlarız.. Âmin!..

Tercümenin bittiği tarih:
10 Şubat 1964
26 Ramazan 1383

İÇİNDEKİLER

DÜZELTME

SAYFA 85 PARAGRAF 5

SATIR 1-2

"KAFİR,, kelimesi "KATIR"

OLACAKTIR